

роботніца і селянка

10 1967

05
222087

+приморж.

30K-1
1844

Карціна Ул. Халуёва «Салдаты рэвалюцыі».

**З вялікім святам вас,
дарагія нашы чытачы!**

Ішло ты з падполля праз цемень і краты,
Народ падымала, хадзіла па хатах;
У сэрца людское
Запаўшы іскрою,
Распальвала гнеў, разбівала аковы,
Леніна простае слова.

Пралетарыі ўсіх краін, яднайцеся!

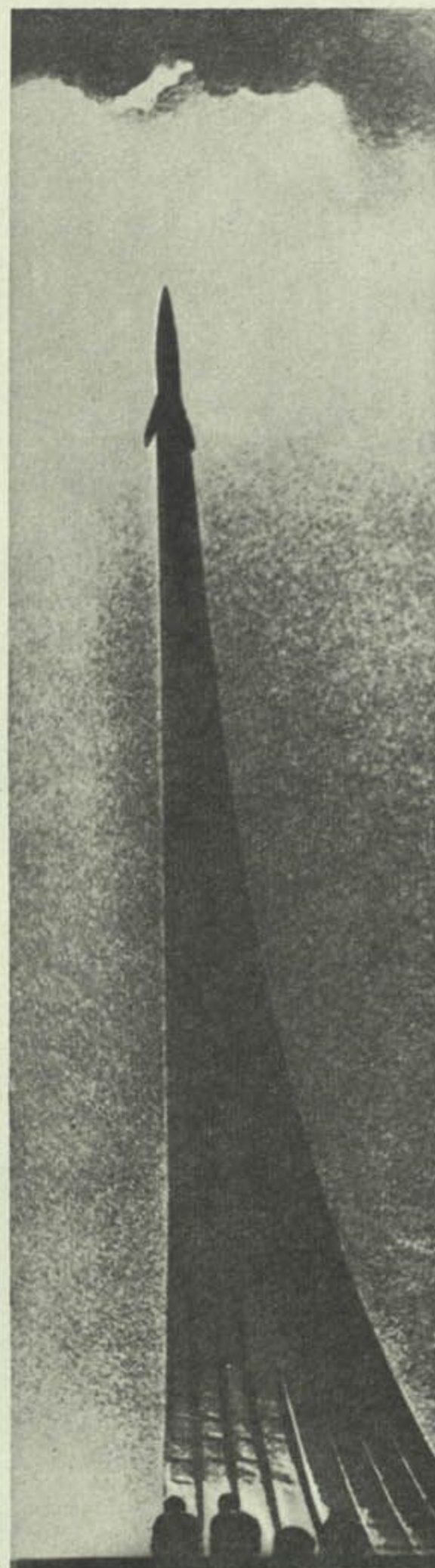
работніца і сялянка № 10
КАСТРЫЧНІК
1967

ШТОМЕСЯЧНЫ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНЫ І ЛІТАРАТУРНА-МАСТАЦКІ ЧАСОПІС

ГОД ВYДАННЯ СОРАК ТРЭЦІ
ВYДАННЕ ЦК КП БЕЛАРУСІ
Выдавецтва «Звязда».

Нацыянальная
бібліятэка
Беларусі

ВЯЛІКАМУ КАСТРЫЧНІКУ-СТАВА!

Калі б людзям спатрэбілася вызначыць самы велічны дзень планеты—яны абавязкова назвалі б дваццаць пятае кастрычніка 1917 года. Дзень, які ўзрушыў зямлю да самых глыбін, запаліў факел свабоды, праўды, справядлівасці, радаснага чалавечага лёсу. Гэты дзень

...Даў сцэжку тым, хто заблудзіў у тумане, Прыніжаным—надзейную зару, Бадзяжнікам знясіленым—дыханне, Раскованую ярасць—бунтару, Спакой лясоў—замучанаму вязню, Свабоду крылаў—скованым рукам,

Надзённы хлеб свабоды—беднякам
І вечную пагарду—злым тыранам...
Ён стаў адметнай рысаю чырвонай
Пад чарадой гадоў
І летуценняў...

Так у сваім шчырым вершы «Дзень-глашатай» іспанскі паэт Эльвіо Рамэро піша пра Вялікую Кастрычніцкую сацыялістычную рэвалюцыю.

Мы доўга рыхтаваліся да слаўнага юбілею, гораца чакалі гэты светлы, радасны дзень—сапраўднае свята для кожнай сям'і, для кожнага савецкага чалавека! Заўсёды ў вяках людзі будуць называць яго днём нараджэння новай эры, абвешчанага залпамі «Аўроры» ўсяму свету.

Заўсёды ў вяках не толькі мы, савецкія людзі, але працоўны народ усяго свету з глыбокай удзячнасцю і пашанай будзе ўспамінаць тых, хто, не шкадуючы сіл сваіх і самога жыцця, пайшоў на найвялікшы штурм капіталізму. Для нас заўсёды будзе свяшчэнная памяць аб бальшавіках-ленінцах, героях рэвалюцыі, памяць аб вялікім геніі рэвалюцыі, яе правадыру Уладзіміру Ільічу Леніне.

Паўвека назад рабочы клас у саюзе з бяднейшым сялянствам, пад кіраўніцтвам бальшавіцкай партыі здзейсніў вялікі, бяспрыкладны ў гісторыі эксперымент, упершыню за ўсю гісторыю чалавецтва ўзяўшы ўладу ў свае рукі.

У ноч на 26 кастрычніка адбыўся Другі Усерасійскі з'езд Саветаў рабочых і салдацкіх дэпутатаў. Ён аб'явіў аб пераходзе ўлады ў рукі Саветаў, прыняў гістарычныя дэкрэты аб міры, аб зямлі і сфарміраваў першы Савецкі ўрад—Савет Народных Камісараў. Старшынёй Саўнаркома быў выбран Ул. І. Ленін. Рэвалюцыя і кіруемая ім партыя зліліся ў адно, і на чале гэтага магутнага адзінства, яго ўвасабленнем стаў Ленін.

Цяжка пераацаніць вялікую ролю, якую адыгралі першыя дэкрэты Савецкай улады. Знясіленыя вайной працоўныя класы ўсіх ваюючых краін з вялікім энтузіязмам сустрэлі прапанову Савецкага ўрада аб прыняцці справядлівага дэмакратычнага міру без анексій (г. зн. без захопу чужых зямель, без гвалтоўнага далучэння чужых народнасцей) і без кантрыбуцый. Неадкладная адмена памешчыцкай уласнасці на зямлю без усякага выкупу адпавядала векавым марам працоўных сялянскіх мас.

Права на карыстанне зямлёй атрымалі ўсе грамадзяне, незалежна ад полу (у дарэвалюцыйнай Расіі зямельнага надзелу на жанчын не давалі).

З'езд закончыўся спяваннем партыйнага гімна «Інтэрнацыянал». Усхваляваныя, урачыстыя ўдзельнікі з'езда, ахопленыя адзіным парывам, стоячы спявалі. Увесь прэзідыум на чале з Леніным таксама спяваў Зала лікавала. Людзі плакалі і абнімаліся. Людзям патрэбен быў мір, хлеб, людзям патрэбна было шчасце!

Там жа, на з'ездзе, Ленін сказаў: «Мы зараз павінны заняцца стварэннем сацыялістычнай дзяржавы». Некалькі гэтых простых слоў заключалі ў сабе вялікі сэнс. За ім—цэлыя эпохі мінулай і будучай гісторыі чалавецтва. У іх была адлюстравана вялікая мэта рэвалюцыі, яны накіроўвалі розум і энергію народа на пабудову зусім новага грамадства, заснаванага на новых эканамічных прынцыпах, на новай этыцы.

Вялікая Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя звергла лад эксплуатацыі і прыгнечання. Пралетарыят стаў гаспадаром заводаў і фабрык. Улада Саветаў нацыяналізавала буйную прамысловасць, памешчыцкае землеўладанне, чыгункі, банкі, увяла манополію знешняга гандлю. Упершыню ў гісторыі ўсе прыродныя багацці і важнейшыя сродкі вытворчасці сталі здабыткам народа. Савецкая ўлада абвясціла раўнапраўнасць нацый і іх права на самавызначэнне, адмяніла ганебныя законы, якія замацоўвалі прыніжанае становішча жанчын.

Ва ўсіх гэтых дзеяннях працоўныя Расіі і ўсяго свету на справе ўбачылі, што Савецкая ўлада абараняе карэнныя інтарэсы мас. Глыбокія рэвалюцыйныя пераўтварэнні абудзілі ў народзе магутную рэвалюцыйную энергію.

Аднак на шляху будаўніцтва сацыялістычнай Расіі стаў люты класавы вораг—міжнародны імперыялізм. У імкненні задушыць маладую Савецкую дзяржаву імперыялісты Германіі, Англіі, Францыі, ЗША, Японіі і іншых краін аб'ядналіся са звергнутымі эксплуатацыйнымі класамі Расіі. Яны прынеслі незлічоныя бедствы і пакуты нашаму народу. Цаною вялікіх ахвяр справа рэвалюцыі перамагла. За Савецкую ўладу, за свабоду і камуністычную будучыню самааддана змагаліся працоўныя ўсіх нацый і народнасцей нашай краіны.

Выстаяць супраць шматлі-

кіх ворагаў памагла брацкая падтрымка міжнароднага пралетарыяту. У многіх краінах ствараліся камітэты «Рукі прэч ад Савецкай Расіі». Інтэрнацыянальная салідарнасць працоўных прайшла гістарычную праверку ў агні сацыялістычнай рэвалюцыі.

«Мы выстаілі супраць усіх», — з законнай гордасцю гаварыў Ул. І. Ленін.

50 гадоў Савецкай дзяржавы — гэта этапы вялікага шляху, азоранага светачам Кастрычніка. Мы добра ведаем і памятаем іх, гэтыя этапы. Мы памятаем, з якой невычарпальнай энергіяй савецкі народ пад мудрым кіраўніцтвам партыі адразу ж пасля грамадзянскай вайны ўзяўся за аднаўленне народнай гаспадаркі. Мы памятаем цяжкія гады першых пяцігодак, поўныя працоўнага гераізму і самаадданасці савецкіх людзей.

А Вялікая Айчынная вайна! Хіба хто-небудзь з нас, савецкіх людзей, можа забыць гэтыя гады? Увесь народ, ад малога да вялікага, грудзмі стаў на абарону заваёў Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.

Пераможны наступ сацыялізма заўсёды радаваў нашых сяброў. Французскі пісьменнік Анры Барбюс, які наведваў калісцы нашу краіну, у сваёй кнізе «Расія» пісаў: «Свабодных рабочых згуртоўвае моцны энтузіязм». Шмат часу мінула пасля напісання гэтых слоў. Бедная паркалёвая Русь стала адной з найвялікшых дзяржаў свету, пабудавала сацыялізм, знішчыла злавесную машыну фашызму, вывела сваіх сыноў на касмічныя арбіты.

Калі б зараз Анры Барбюс змог пабываць у нашай краіне або хоць бы ў савецкім павільёне на сёлетняй Сусветнай выстаўцы «ЭКСПО-67», ён стаў бы сведкам найвялікшага прагрэсу нашай Радзімы, убачыў бы вынік яе паўвекавой гісторыі, пачуў, як апладзіруе свет краіне Кастрычніка. Савецкі павільён у Манрэалі наведвалі мільёны людзей. Усхваляваныя наведвальнікі пакінулі шмат водгукаў.

«Сапраўды цудоўная экспазіцыя. Лепшая на ЭКСПО! Пспехаў табе, Расія».

С. Элшоу. Англія.

«Многія забываюць, што СССР за 50 гадоў зрабіў тое, на што ў Захада пайшло 200 гадоў».

Уэсцэн. Канада.

«Віншую! Гэта сапраўды фантастычна і цудоўна! Рускія, у вас добрыя галовы і вы працаўнікі. Бравалі!»

Люсьен Жасмен.

Францыя.

На гэтай выстаўцы разглядаліся сцягі ўсіх пятнаццаці рэспублік нашай краіны. Шырокую папулярнасць заваявала прадукцыя Беларусі. Рабочыя, інжынеры і тэхнікі з поўным правам могуць ганарыцца шырокім і разнастайным асартыментам машын, прыбораў, створаных іх розумам і іх рукамі. 45-тонны самазвал і электравылічальная машына «Мінск», унікальныя станкі і радыёпрыёмнікі, трактары і аўтамабілі заваявалі шырокае прызнанне.

Мяняецца аблічча рэспублікі. На Палессі ўзняліся нафтавыя вышкі. Знойдзены і эксплуатауюцца вялікія запасы калійных солей. Выраслі магутныя электрастанцыі — Васілевіцкая, Бярозаўская, будуюцца Лукомльская. Узнікаюць зусім новыя гарады — Салігорск, Наваполацк, расшыраюцца і ўпрыгожваюцца ўсе гарады Беларусі.

Сацыялізм карэнным чынам змяніў становішча сялянства. Верны саюзнік рабочага класа — сялянства стала актыўнай сілай будаўніцтва камуністычнага грамадства. Стварэнне буйных сацыялістычных гаспадарак — саўгасаў і калгасаў, механізацыя вытворчасці значна зблізілі сельскагаспадарчую працу з індустрыяльнай. Павышаецца агульнаадукацыйны і культурна-тэхнічны ўзровень сельскіх працаўнікоў. Паступова сціраюцца адрозненні паміж горадам і вёскай.

Лепшыя нашы калгасы ўдастоены высокіх узнагарод. Вось адзін з іх — калгас «Аснежыцкі» Пінскага раёна. Вялікіх поспехаў дабіліся яго працаўнікі. У былым краі балот жыццё сёння б'е крыніцай. Назаўсёды адышлі адсюль і галеча, і цемра, і бяспраўнасць, былыя Пінкавічы ператварыліся ў буйны і добраўпарадкаваны пасёлак. На яго вуліцах выраслі ўтульныя дамы з электрычнасцю і радыё, тэлевізарамі, пральнымі машынамі, гарадской мэбляй, дыванамі. Багата і культурна жывуць людзі. Пяцьсот дзяцей вучацца ў прасторнай светлай школе, у вёсцы ёсць магазіны, клуб, бібліятэка.

Калгас «Аснежыцкі» па праву ганарыцца сваімі выдатнымі людзьмі. Даяркі Таісія Шпакоўская і Кацярына Ляснічая ў мінулым годзе надалі больш як па сем тысяч кілаграмаў малака ад кожнай каровы. Абедзве яны ўдастоены высокага звання Героя Сацыялістычнай Працы. Прыклад толькі гэтых дзвюх жанчын паказвае, як Кастрычніцкая рэвалюцыя стварае новага чалавека.

Сацыялізм трывала звязаў

асабісты лёс людзей з сацыяльнымі пераўтварэннямі і поспехамі ўсяго грамадства. Упершыню ў гісторыі не толькі абвешчаны, але і рэалізаваны роўныя правы мужчын і жанчын ва ўсіх сферах жыцця. Сёння доля жанчын сярод работнікаў асветы складае 71 працэнт, у ахове здароўя — 86, у гандлі і фінансах — 72 працэнты. Сярод рабочых і служачых 49 працэнтаў жанчын, сярод спецыялістаў з сярэдняй і вышэйшай адукацыяй — 58 працэнтаў. Вось характэрная рыса нашага савецкага жыцця! Нічога падобнага ў капіталістычным грамадстве не было і не можа быць.

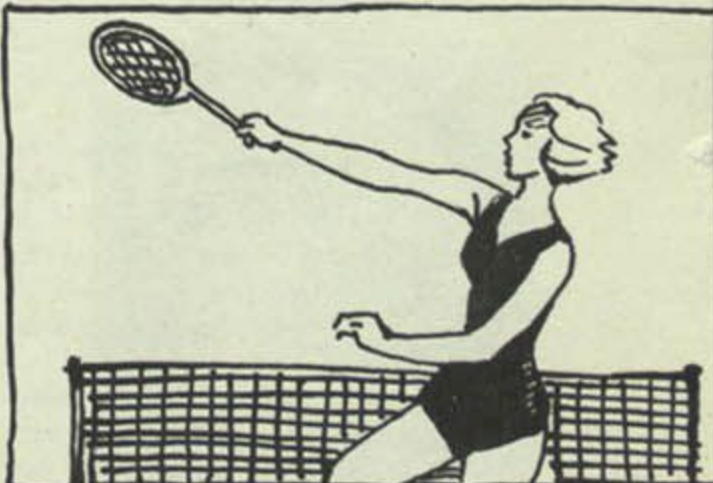
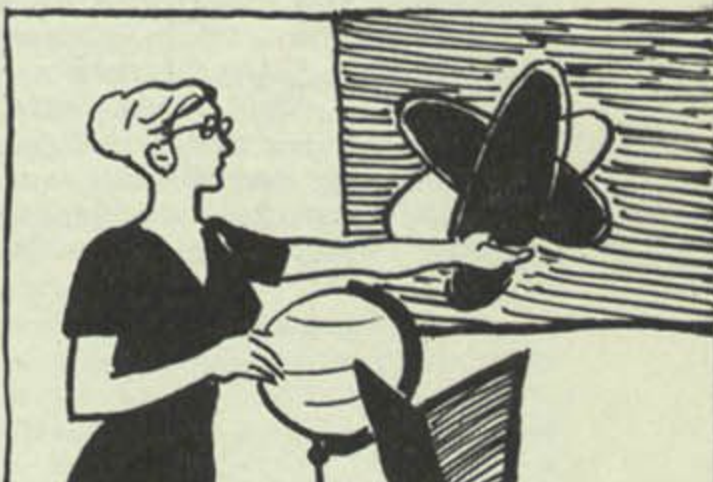
Мы добра ведаем, што сваім шчасцем, шчасцем нашых дзяцей мы абавязаны роднай Камуністычнай партыі, якая вядзе наш народ ад перамогі да перамогі, якая пастаянна клапаціцца аб нашым дабрабыце. Яркае сведчанне гэтаму Пастанова вераснёўскага Пленума ЦК КПСС, накіраваная на далейшае павышэнне дабрабыту савецкага народа. Ужо ў будучым годзе павялічыцца заробатная плата нізкааплачваемым рабочым і служачым усіх галін народнай гаспадаркі, павялічыцца працягласць водпуску ім, зніжаюцца падаткі з іх заробатнай платы, уведзюцца новыя льготы для асоб, якія працуюць у раёнах Крайняй Поўначы.

Вялікі падарунак атрымліваюць перад юбілеем многія тэкстыльшчыцы: для іх зніжаны ўзроставы цэнз на пенсію па старасці з 55 да 50 гадоў. Значна паліпшаецца пенсійнае забеспячэнне калгаснікаў. Цяпер жанчыны-калгасніцы маюць права на пенсію па старасці ў 55 гадоў, а мужчыны ў 60. Павялічваецца пенсіі па інваліднасці.

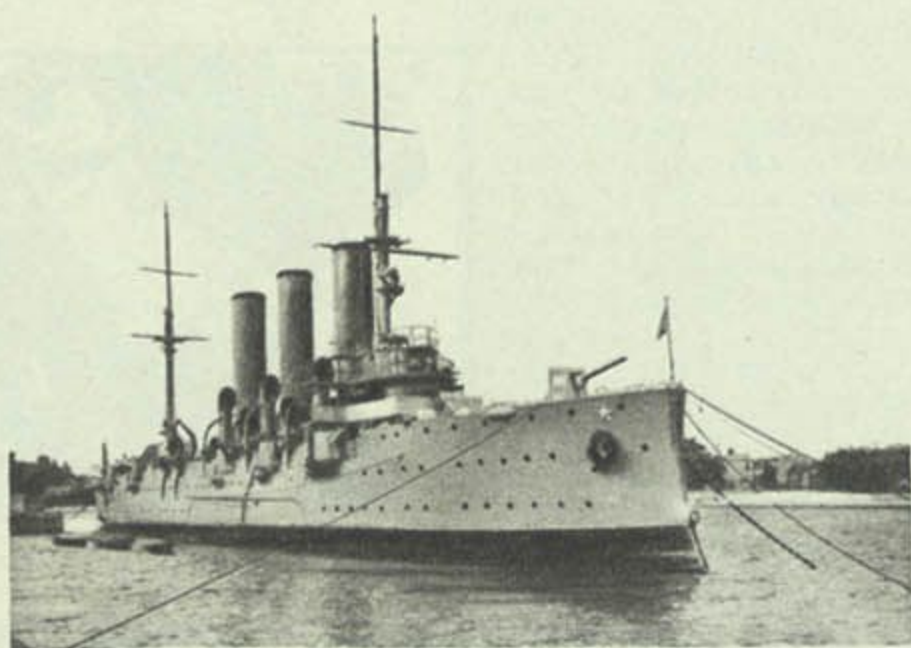
Вялікая Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя зрабіла значны ўплыў на лёс людзей усяго свету. Англіскі пісьменнік Чарльз П. Сноу пісаў: «Няма, безумоўна, ніякага сумнення, што Кастрычніцкая рэвалюцыя — галоўная, вызначаючая падзея дваццатага стагоддзя. Яна зрабіла ўплыў на лёс усіх нас — незалежна ад таго, жывем мы ў Савецкім Саюзе ці за яго межамі».

Кастрычніцкая рэвалюцыя паклала пачатак пазбаўленню чалавецтва ад эксплуатацыйскага ладу, ажыццяўленню ідэй камунізма, глыбока ўздзейнічала на ўвесь ход сусветнай гісторыі. Яна адкрыла эпоху ўсеагульнага рэвалюцыйнага абнаўлення свету.

Слава Вялікаму Кастрычніку!

ЗАЛП „АҮРОРЫ“

Стала ўжо традыцыяй у савецкіх людзей: наведваць напярэдадні рэвалюцыйных і народных свят музеі, выдатныя мясціны, помнікі, створаныя ўдзячнымі нашчадкамі ў гонар тых, хто абысмерціў сябе ў барацьбе і баях за свабоду і незалежнасць нашай Радзімы.

У ліку такіх помнікаў, да якога цяпер, напярэдадні 50-годдзя Вялікага Кастрычніка, ідзе асабліва шмат людзей, знаходзіцца крэйсер «Аўрора».

Дарагія чытачы часопіса «Работніца і сялянка»! Сёння я павяду вас па крэйсеры і буду раскадваць пра яго гісторыю, пра лёс аўрораўцаў, пра слаўныя баі, пра рэвалюцыйныя і працоўныя традыцыі нашых дзядоў, бацькоў і старэйшых братоў. Падымемся па шырокаму карабельнаму трапу з берагу на борт крэйсера. Прыслухаемся, памаўчым. Гісторыю карабля, які стаў легендай, трэба слухаць асабліва чула і ўважліва. Усё, што тут нас акружае, і ўсё, што навокал мы бачым, — усё гэта гаворыць пра падзеі і справы многіх пакаленняў ваенных маракоў-аўрораўцаў у іх барацьбе за ішчасце працоўнага народа, пра рэвалюцыйныя бітвы Вялікага Кастрычніка.

У горадзе-калысцы Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, у горадзе-героі Ленінградзе ля гранітнай Петраградскай набярэжнай насупраць Ленінградскага нахімаўскага ваенна-марскога вучылішча стаіць на вечнай стаянцы чырванасцяжны крэйсер «Аўрора» — бессмяротны помнік Вялікага Кастрычніка, найдаражэйшая рэвалюцыйная рэліквія сусветнай гісторыі.

25 кастрычніка (7 лістапада) 1917 года «Аўрора» абвясціла свету аб нараджэнні новай эры ў гісторыі чалавецтва — эры крушэння імперыялізму і зацвярджэння на зямлі ідэі камунізму.

Цікавая гісторыя гэтага карабля. Крэйсер «Аўрора» быў пабудаваны ў 1903 годзе ў Пецярбургу, на заводзе «Новае Адміралцейства». Узбраенне складалі 42 гарматы розных калібраў і тры тарпедныя апараты. Каманда крэйсера налічвала 570 чалавек.

Першае баявое хрышчэнне крэйсер «Аўрора» атрымаў у перыяд руска-японскай вайны, ён удзельнічаў у Цусімскай бітве 14 мая 1905 года. Цяжка паранены ў баі, але непераможаны, страціўшы забітымі свайго камандзіра і больш ста матросаў, крэйсер пасля заканчэння вайны вярнуўся на родную Балтыку. З яго першай каманды да цяперашняга часу ў жывых засталіся толькі 9 чалавек.

Крэйсер «Аўрора» ўдзельнічаў у першай сусветнай вайне. З 1916 года яго паставілі на рамонт у Петраград да Франка-рускага завода. Сувязь з піцерскімі рабочымі і бальшавіцкай партыяй зрабіла свой уплыў на маракоў. На «Аўроры» пачаў дзейнічаць падпольны рэвалюцыйны гурток, цесна звязаны з Другім гарадскім раённым камітэтам РСДРП(б).

Аўрораўцы ішлі разам з піцерскімі рабочымі ў чэрвеньскай дэманстрацыі, удзельнічалі ў ліпеньскіх падзеях у Петраградзе. А ў ходзе лютаўскай буржуазна-дэмакратычнай рэвалюцыі цалкам сталі на бок рэвалюцыйнага народа.

28 лютага 1917 года над крэйсерам узняўся чырвоны сцяг рэвалюцыі. 1 сакавіка, упершыню ў рускім флоце, аўрораўцы выбралі свой судовы камітэт. Яны сустрэкалі Леніна ля Фінляндскага вакзала, бачылі Ільіча і чулі яго прамову, якую ён закончыў словамі: «Няхай жыве сацыялістычная рэвалюцыя!»

Многія аўрораўцы ўступілі ў рады бальшавіцкай партыі. У красавіку 1917 года сталі бальшавікамі машыністы Аляксандр Бельшаў і Мікалай Лукічоў, цяслар Цімафей Ліпатаў і тлумны машыніст Аляксандр Няволін. Пазней яны ўзначалі кіраўніцтва рэвалюцыйнай каманды крэйсера.

Партыйная бальшавіцкая арганізацыя крэйсера «Аўрора» павялічвалася за лік перадавой і лепшай часткі маракоў і ўжо да верасня 1917 года налічвала 42 чалавекі. Аўрораўцы паслалі сваіх прадстаўнікоў у Петраградскі Савет і ў Цэнтральны Камітэт Балтыйскага Флоту (Цэнтрабалт).

Ішоў кастрычнік 1917 года...

24 кастрычніка (6 лістапада) 1917 года ў Смольным

А. В. Бельшаў, першы камісар і старшыня судовага камітэта крэйсера «Аўрора» ў Кастрычніку 1917 года.

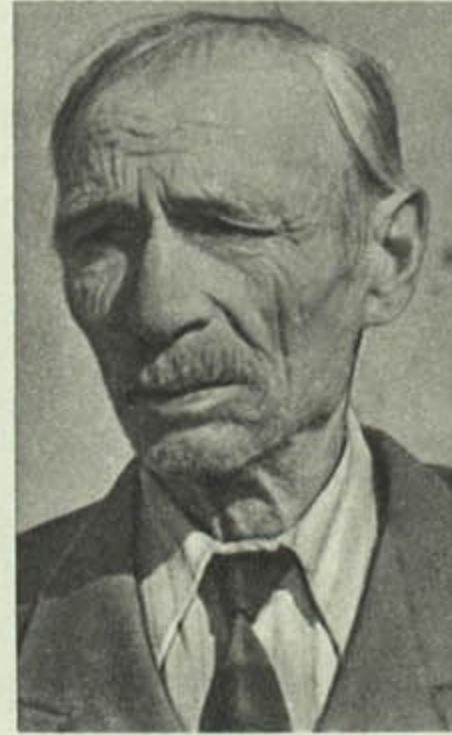
Былы матрос крэйсера «Аўрора», удзельнік Кастрычніцкай рэвалюцыі Васіль Сямёнавіч Дударай.

Былы матрос крэйсера «Аўрора», удзельнік штурму Зімяга палаца Нікан Фаміч Фокін.

Былы матрос крэйсера «Аўрора», удзельнік штурму Зімяга палаца Мацвей Мікалаевіч Максімовіч.

Я. М. Свядлоў прыняў аўрораўцаў. Старшыня судовага камітэта Аляксандр Віктаравіч Бельшаў і Мікалай Іванавіч Лукічоў далажылі ЦК партыі бальшавікоў пра настрой маракоў, пра стан карабля і запэўнілі Я. М. Свядлова, што бальшавіцкая партыя і яе штаб могуць разлічваць на крэйсер, як на браніраваную стальную рэвалюцыйную крэпасць.

Тут жа А. В. Бельшаву было ўручана пасведчанне аб значэнні яго камісарам ВРК на крэйсеры «Аўрора».

Выконваючы прадпісанне Ваенна-Рэвалюцыйнага Камітэта, крэйсер «Аўрора» ў ноч з 24 на 25 кастрычніка быў пастаўлен на Няву недалёка ад Мікалаеўскага моста (цяпер мост лейтэнанта Шміта). У гэтую ж ноч прыйшлі і сталі на Няве караблі Балтыйскага флоту з рэвалюцыйнымі матросамі з Гельсінгфорса, Рэвеля, Кранштата.

Радыестанцыя крэйсера «Аўрора» была першая на службе ўзброенага паўстання. Раніцай 25 кастрычніка (7 лістапада) 1917 года яна перадала адозву, напісаную Ул. І. Леніным «Да грамадзян Расіі!». Перадаваліся праз радыестанцыю «Аўроры» і распараджэнні Ваенна-Рэвалюцыйнага Камітэта.

У 21 гадзіну 45 мінут 25-га кастрычніка, калі быў дадзены знак з Петрапаўлаўскай крэпасці, па загаду камісара А. В. Бельшава з насавой гарматы прагрымеў выстрал халастым зарадам. Гэта быў умоўны сігнал для рэвалюцыйных рабочых, салдат і матросаў да пачатку штурму Зімяга палаца — апошняга аплоту Часовага буржуазнага ўрада. Над Нявой у раёне Дварцовай плошчы пачулася шматтысячнае «ура». Пачаўся штурм старога свету. У баявых радах штурмуючых быў і атрад маракоў «Аўроры» пад камандаваннем бальшавіка Аляксандра Няволіна.

У тры гадзіны ночы Зімяні быў узят. Наводзіўся рэвалюцыйны парадак у Петраградзе. У той жа дзень пад купаламі Смольнага ў актавай зале пачаў работу Другі Усерасійскі з'езд Саветаў. На гэтым з'ездзе была абвешчана Савецкая ўлада, быў утвораны першы Савецкі ўрад на чале з Ул. І. Леніным. На ўвесь свет, як заклік, прагучалі словы першых савецкіх дэкрэтаў аб міры, аб зямлі.

У далейшым аўрораўцы прымалі ўдзел у станаўленні Савецкай улады, змагаліся за ўладу працоўнага народа ў перыяд грамадзянскай вайны і ваеннай інтэрвенцыі. У дзесятую гадавіну Савецкай улады ў 1927 годзе крэйсер быў узнагароджаны ордэнам Чырвонага Сцяга.

Пасля грамадзянскай вайны з актыўнай дапамогай камсамола, які ўзяў шэфства над Ваенна-Марскім Флотам, крэйсер «Аўрора» быў адноўлены (адрамантаваны), і з 1923 па 1941 год ён з'яўляўся вучэбна-баявым караблём. Нямала цяпер на флоце адміралаў і афіцэраў, якія, будучы курсантамі, праходзілі практыку і стажыроўку на легендарнай «Аўроры».

У грозныя гады Вялікай Айчыннай вайны крэйсер «Аўрора» нёс баявую вахту на подступах да Ленінграда як карабель проціпаветранай абароны. Частка гармат была знята і ўстаноўлена на сухапутных пазіцыях. Аўрораўцы гэтага пакалення не толькі збераглі традыцыі сваіх старэйшых таварышаў, але і памножылі іх у баях з фашысцкімі ордэнамі за горад Ленінград — калыску Вялікага Кастрычніка, за сацыялістычную Радзіму.

Пасля вайны крэйсер «Аўрора» быў капітальна адрамантаваны і ў 1948 годзе пастаўлены на вечную стаянку як бессмяротны помнік Вялікаму Кастрычніку.

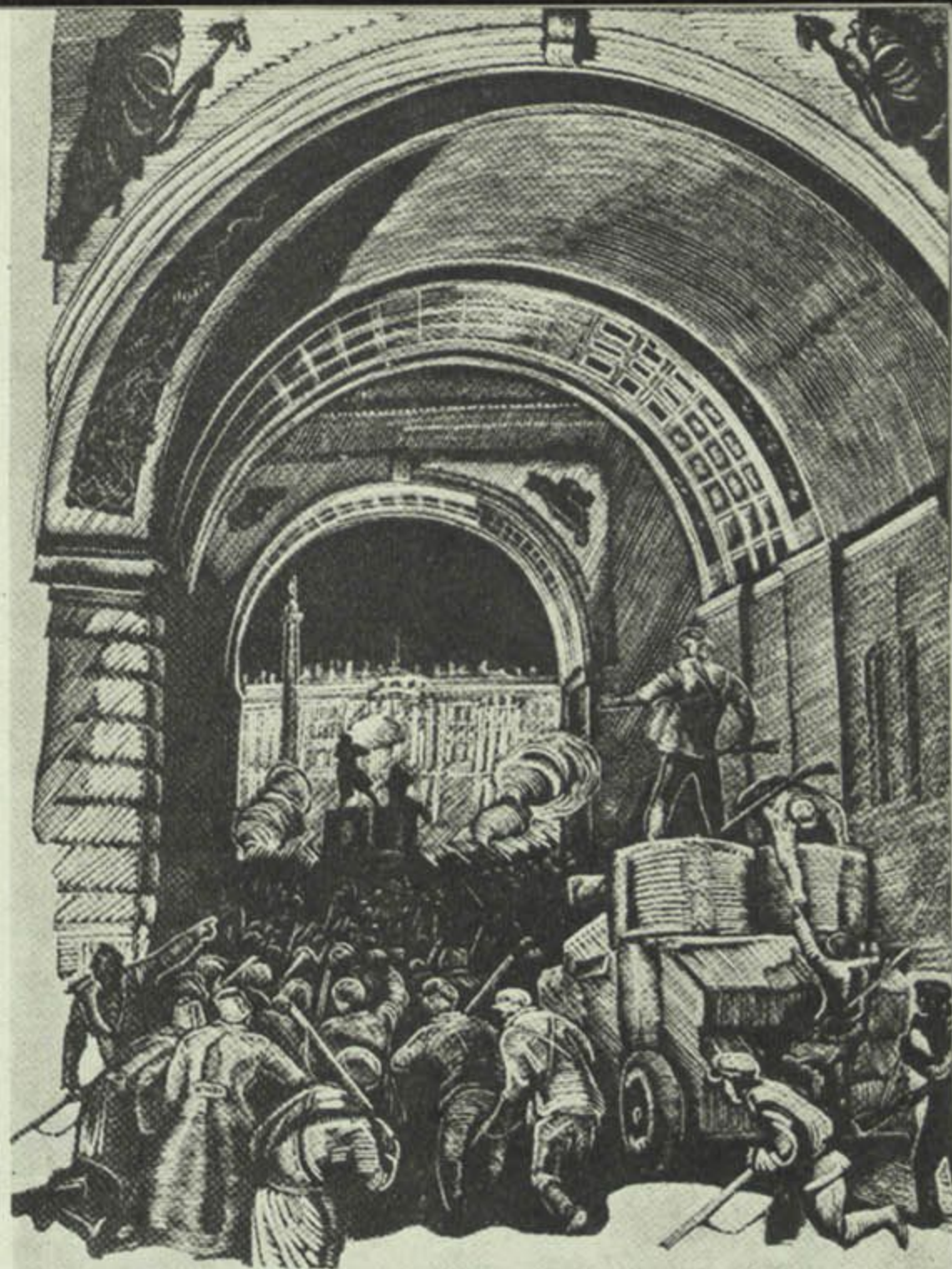
За 64 гады гісторыі крэйсера на ім служыла некалькі пакаленняў ваенных маракоў. Усе яны змагаліся ў розны час і парознаму за шчасце працоўнага народа. І трэба сказаць, што на ўсіх этапах гісторыі карабля ў камандзе яго заўсёды былі разам і прадстаўнікі беларускага народа.

Стойка і мужна аўрораўцы — ураджэнцы беларускай зямлі змагаліся ў Цусімскім баі. Да нас дайшоў спіс каманды крэйсера «Аўрора» ў Кастрычніку 1917 года — удзельнікаў рэвалюцыйных падзей. У экіпажы «Аўроры» ў гэты перыяд было больш трыццаці матросаў — ураджэнцаў Магілёўскай, Віцебскай, Мінскай і іншых беларускіх губерняў.

У нашы дні з дапамогай чырвоных следопытаў і грамадскасці ўдалося адшукаць 82 ветэранаў «Аўроры» з каманды 1917 года, якія засталіся жывыя.

Канстанцін Сямёнавіч Бакуновіч жыве на ст. Шклоў Магілёўскай вобласці, Цімафей Пятровіч Барысюк — у вёсцы Талкавішына Столінскага раёна, Кірыл Фёдаравіч Голасаў — у вёсцы Чунчакі Віцебскай вобласці, Філіп Агеевіч Дзенісенка — у вёсцы Копты Віцебскай вобласці, Васіль Сямёнавіч Дудар — у вёсцы Дары Магілёўскай вобласці, Анісім Максімавіч Казлоў — у г. Віцебску, Аўрам Рыгоравіч Кузьмянкоў — у вёсцы Харпінічы Віцебскай вобласці, Мацвей Мікалаевіч Максімовіч — у вёсцы Ахромцы Віцебскай вобласці і Мацвей Сямёнавіч Пятроў — у горадзе Гродна. Усе яны адчуваюць сябе бацькамі, праводзяць вялікую грамадска-палітычную работу, пад-

П. Страносаў. Штурм Зімяга палаца.

трымліваюць сувязь з «Аўрорай». Нядаўна, амаль праз 50 гадоў, пабывалі на сваім родным караблі ветэраны-беларусы К. С. Бакуновіч і А. Р. Кузьмянкоў.

Цяпер на крэйсеры «Аўрора» нясе ганаровую службу камсамалец, камандор Аляксандр Стэфанавіч Радчанка. Гэта яшчэ зусім малады марак, ён нарадзіўся ў 1947 годзе і вырас у калгасе імя Леніна Магілёўскага раёна ў сям'і ўдзельніка Вялікай Айчыннай вайны. Як эстафету нясе беларус А. Радчанка слаўныя баявыя, рэвалюцыйныя і працоўныя традыцыі сваіх старэйшых таварышаў, ён узорны марак.

Ад раніцы да вечара кожны дзень ідзе няспынны паток наведвальнікаў на крэйсер «Аўрора». Апрача экскурсій, стала ўжо традыцыяй праводзіць на палубе «Аўроры» ля гістарычнай гарматы ўрачыстыя піянерскія зборы і лінейкі, уручэнне камсамольскіх білетаў, прыём ваеннай прысягі ў маладых воінаў, сустрэчы з ветэранамі.

Чырванасцяжны крэйсер, як і ў год свайго нараджэння, блішчыць традыцыйнай флоткай чысцінёй і воінскім парадкам. Усё на ім захавана ў тым выглядзе, як і ў 1917 годзе. Матросы, старшыні і афіцэры чырванасцяжнага крэйсера «Аўрора» даражаць вялікім гонарам служыць на караблі, што стаў легендай.

Перш чым паслаць у часопіс «Работніца і сялянка» гэтыя нататкі, я спытаў у А. В. Бельшава — першага камісара «Аўроры», што перадаць ад яго імя і ад імя старых аўрораўцаў працоўным Беларусі і, у прыватнасці, нашым дарагім жанчынам. Крыху падумаўшы, А. В. Бельшаў сказаў: «Перадайце зямны паклон ад старога пакалення аўрораўцаў чытачам часопіса і ўсім працоўным БССР. Самыя гарачыя пачуцці павагі перадайце жанчынам — работніцам і сялянкам. Жадаю здароўя, добрага настрою і поспеху ў рабоце ўсім вам у падрыхтоўцы і правядзенні вялікага юбілею».

Дарагія таварышы жанчыны, а разам з вамі і мужчыны! Калі будзеце ў Ленінградзе, не забудзьцеся пабываць на легендарным крэйсеры «Аўрора».

Заўсёды вы будзеце для нас жаданымі і дарагімі гасцямі.

Г. БАРЦАЎ,
капітан I ранга запasu,
старшы навуковы супрацоўнік
карабельнага музея на крэйсеры «Аўрора».

За сталом няма толькі сына... Ёсць яго пісьмо.

...ВЫЙШЛІ МЫ ЁСЯ

З НАРОДА

Ад якога «калена» бярэ пачатак яе радаслоўная, выветліць не цяжка. Міна Прымак, бацька яе, рос сіра-тою. Хлапчуком-падлеткам сышоў з вёскі і падаўся служыць «матрасён-кам» на параходства. Па якіх рэках плаваў, колькі гадоў, ніхто не ведаў і не лічыў. Вёска выкрасліла яго са свайго жыцця, балазе бацькаў надзел зямлі знайшлося каму прыбраць да рук, хоць быў ён толькі трохі даў-жэйшы за вераб'іны нос. Аж адной-чы фарсіста праплыў па талстыкоў-скай вуліцы рослы хлапец у цяль-няшцы. Вярнуўся. «Пацягнула да зямлі, казаў. Жаніцца буду, казаў. На такой жа сіраце, як я, казаў», — панеслі бабы ад прызбы да прызбы.

Сірату ж ці доўга шукаць?

Прыглынулася Міну-матросу дзяў-чына гаротная і ласкавая. І зноў па-неслася ад прызбы да прызбы, вох-калі і пляскалі ў далоні ад нечува-най «сенсаций» бабы: «Вянчацца, ка-заў, не буду. Хочаш бо так живець-мем. А ў царкве нагі маёй больш не будзе: нагледзеўся, што папы ды ма-нахі вырабляюць».

Можа доўга б яшчэ сакаталі на за-дворках і абыходзілі бокам хату «ня-венчаных» вясковыя жанкі, доўга б яшчэ думалі і гадалі: дзе, на якіх да-рогах набраўся гэткага духу «бун-таўшчык» і «антыхрыст» Міна. Толькі хутка і сюды прыйшлі праз-лясы і балоты новыя словы: рэвалю-цыя, бальшавікі, саветы... Потым яшчэ адно новае слова ўскалыхнула спрадвечныя пласты, слова — калгас. Першы ў Толстыках падаў заяву ў калгас Міна Прымак.

— ...Увага! Уключыць генератар!

Загарыцца чырвоны сігнал-агень-чык на табло.

— Увага! Генератар уключан!

Адказвае другі сігнал-агеньчык.

І турбіна, гэты жывы, складаны, таямнічы для людзей, далёкіх ад тэх-нікі, механізм, гэтая магутная «фаб-рыка току», выконвае волю сігнала аўтамата. А аўтамат — волю чалаве-ка, які камандуе пультам, пасылаю-чы загады галоўнаму шчыту ўпраў-лення і свайму памочніку, які знахо-дзіцца ў дзелавітым царстве соцень пераплеценых труб і трубачак. Тут вада становіцца парай. Каб там, на-версе, у генератары, пара стала элек-трычным токам, стала святлом у на-шым доме. слай, што рухае станкі, энергіяй, што грэе, корміць, апранае.

«Камандзір» турбіны — машыніст Ганна Мінаўна Бундзіна, дачка чала-века, які першы ў сваёй вёсцы кінуў выклік богу, першы ўступіў у калгас і да апошняй сваёй хвіліны застаўся верны новаму ладу жыцця. Бо пры-няў яго ўсім сваім нутром, усім сваім сэрцам. Стаіць на ўзбочыне но-вай палескай вёскі — старую спалілі фашысты — помнік групе мясцовых калгаснікаў, якіх закатавалі гітлераў-цы за сувязь з партызанамі. Гаво-раць, што Міна Прымак трымаўся вельмі горда і незалежна, не прасіў лтасці і загінуў гэткім жа непакор-ным «бунтаўшчыком», якім з'явіўся некалі, напрудвесні рэвалюцыі, у сваю вёску.

...Трымаю ў руках запісную рабо-чую кніжку Ганны Бундзінай. Схемы, чарцяжы, формулы... Пытаюся: што

трэба ведаць машыністу турбіны, што ўмець? Гляджу, як лёгка, без напружання і асцярогі рухаецца жаночая постаць каля гэтых грозных махін, бачу яе позірк—уважлівы, спакойны, і глыбока паважаю Ганну Бундзіну, машыніста турбіны Васілевіцкай ГРЭС.

За тое, што яшчэ на адну прыступку ўзняла яна вышэй наш жаночы гонар: бо авалодаць такой прафесіяй пакуль што нямногім жанчынам давялося. Акрамя многіх якасцей, перш за ўсё дасканаласць ведання і адчування машыны, акрамя ўмення разабрацца ў складанай сістэме яе абслугоўвання, абсалютнай уважлівасці і сканцэнтраванасці на кожную хвіліну рабочага дня, тут павінна быць яшчэ і смеласць. Адзін неасцярожны рух, адзін недакладны разлік, свой ці чужы—і... хвалі гарачай пары затопяць усё навокал.

...Мы спакойна, ноччу ці ўдзень, раніцою ці ўвечары, падыходзім да ўключальніка, і мяккае блакітнае святло, як вечна новы і радасны цуд, імгненна злучае нас з далёкай ці блізкай электрастанцыяй. Магчыма, з Васілевіцкай... Магчыма, з той турбінай, ля якой стаіць Ганна Бундзіна.

Унучка і праўнучка палескіх сялян. Адкуль у цябе такое разуменне тэхнікі, калі маці твая і бабкі твае вякамі, акрамя сярпа і грабляў, не трымалі ў руках ніводнага «механізма»? Адкуль смеласць? Шукаць вытокі пэўнай рысы ў характары чалавека заўсёды цікава. Іншы раз—павучальна. А тут нешта большае, чым цікава, чым павучальна. Праз лёс аднаго чалавека, крыху маладзейшага за Кастрычнік, праз характар яго прайшлі падзеі і настроі ўсяго пяцідзясяцігоддзя Савецкай улады. Жыццё цэлага пакалення людзей...

Гэта яе, кучаравую рабфакаўку, як у славу таі на той час песні, будзілі гудкі заводаў і фабрык першых пяцігодак. Яе хвалілі і клікалі ў дарогу газетныя «шапкі»: «Даш Днепрагэс!», «Ёсць Камсамольск-на-Амуре!», «Даш Магнітку!». Эпапея чалюскінцаў, дрэйф папанінцаў, рэкорды Чкалава, палёт Валянціны Грызадубавай і яе сябровак...

Сціплая паркалёвая сукенка, каротка падстрыжаныя валасы, белыя парусінавыя тапачкі. Хіба патрэбна было што-небудзь яшчэ для камсамолкі трыццатых гадоў? Не для кухні і спакойнага сямейнага жыцця рыхтавалі сябе дзяўчаты. Як набат, трывожылі іх дзённікі іспанскіх падзей... І аднойчы некалькі дзяўчат з рабфака прыйшлі ў аэраклуб.

Пэўна, усё сваё жыццё потым звязала б яна з авіяцыяй: умельства і смеласці хапала. Але ішлі саракавыя гады... З тых дзён у біяграфіі Ганны Бундзінай застаўся толькі адзін каротенькі радок: пайшла добраахвотнікам на фронт. А яшчэ недзе, у архівах ваенных газет, захавалася невялікая записка з характэрным на той час загалоўкам: «Баявая сяброўка». Пра яе, пра Ганну Бундзіну... І зноў—жыццё цэлага пакалення...

Вось так раскладзеш па палічках гады, і, здаецца, так нямнога было іх: трыццатыя, саракавыя, толькі што мінулі пяцідзясятыя. Толькі што разам з мужам на веласіпедах прыкацілі

яны на разведку сюды, на будаўніцтва новай электрастанцыі. Пахадзілі, прыгледзеліся і... кінулі якар. І тыя гады ўвайшлі ў жыццё сваім колерам і дыханнем. Успыхнулі агні ГРЭС—магутнага свяцільніка Палесся. Нарадзіўся на карце новы горад, белакаменны цуд сярод балот і лясоў. Як водгук далёкай мары юнацтва. Як завяршэнне—не, працяг той асаблівай, стваральнай місіі, да якой рыхтавалі сябе дзеці рабочых і сялян, што прагна селі за парты і за сталы аўдыторыі ў дваццатыя і трыццатыя гады.

...Смуглявая Людмілка не надта здаволена новым грамадскім становішчам сваёй мамы. Ледзь што зробіць яна не так у класе—і хтосьці абавязкова напамніць:

— Твая ж мама дэпутат.

— Мама сама па сабе, я—сама,—адказвае ў такіх выпадках Людмілка.

А наогул яна ганарыцца. А наогул, хоць і не прызнаецца ў гэтым нікому на свеце, стараецца быць хоць крыху падобнай на сваю маму, якую так паважаюць людзі, якую ведаюць усе ў горадзе. Быць такой жа роўнай і прыветнай да кожнага, хто звяртаецца да яе. Выбраць сабе такую ж нялёгкую і трывожную прафесію. Пакуль што марыць быць следчым—цяга да «мужчынскіх» прафесій у гэтай сям'і, мабыць, пераходзіць па спадчыне. Але яшчэ больш пераходзіць па спадчыне ў гэтай сям'і іншая рыса: жыць грамадскімі справамі.

Здавалася б—што такое прафорг? «Нагрузка» не надта адказная. Але калі табе даручылі... «Кар'ера» Ганны Бундзінай па грамадскай лініі, можа, менавіта адсюль і пачалася. Выбралі яе ў цэху прафоргам і ўбачылі людзі, што такая «пасада» можа стаць і адказнай і вельмі патрэбнай. Усё залежыць ад таго, каму яе даручыць... Потым дэпутат гарадскога Савета. І зноў—людзі ўбачылі... Цяпер дэпутат Вярхоўнага Савета БССР, член парламента рэспублікі.

І зноў я гляджу на яе, зноў дзіўлюся і задаю сабе тое ж пытанне, якое вам, пэўна, здаецца ўжо шаблонным: адкуль узяла ўнучка і праўнучка прыгнечаных палескіх сялян гэтае пачуццё чалавечай годнасці? Вось яна, з бланкіткам у руках, на рэтрансляцыйнай тэлевізійнай станцыі слухае маладога тэхніка. Як дэпутату, паскардзіліся ёй жыхары Светлагорска на дрэнную якасць тэлеперадач. Трэба высветліць: хто вінаваты? Чым памагчы?

Тэхнік разумее: з дзелавым і сур'ёзным чалавекам мае ён справу. Агульнымі словамі тут не адгаворышся: гэта невысокая жанчына ў цёмным плашчы не горш за яго разумее справу, дарма, што не па яе профілю. Яшчэ не было ніводнага выпадку, каб тыя, хто выбраў Бундзіну сваім дэпутатам і звяртаўся да яе з самымі рознымі просьбамі, маглі сказаць: дэпутат не памагла... Трэ было аднавіць рэйс парахода па Бярэзіне, і Ганна Мінаўна Бундзіна дабілася гэтага. Трэба памагчы выпускнікам школы ці прыезджым уладкавацца на работу—ідуць да яе. Ведаюць: паабяцае—значыць зробіць. Так і з тэлевізійнымі перадачамі. Можаце не сумнявацца, жыхары Светла-

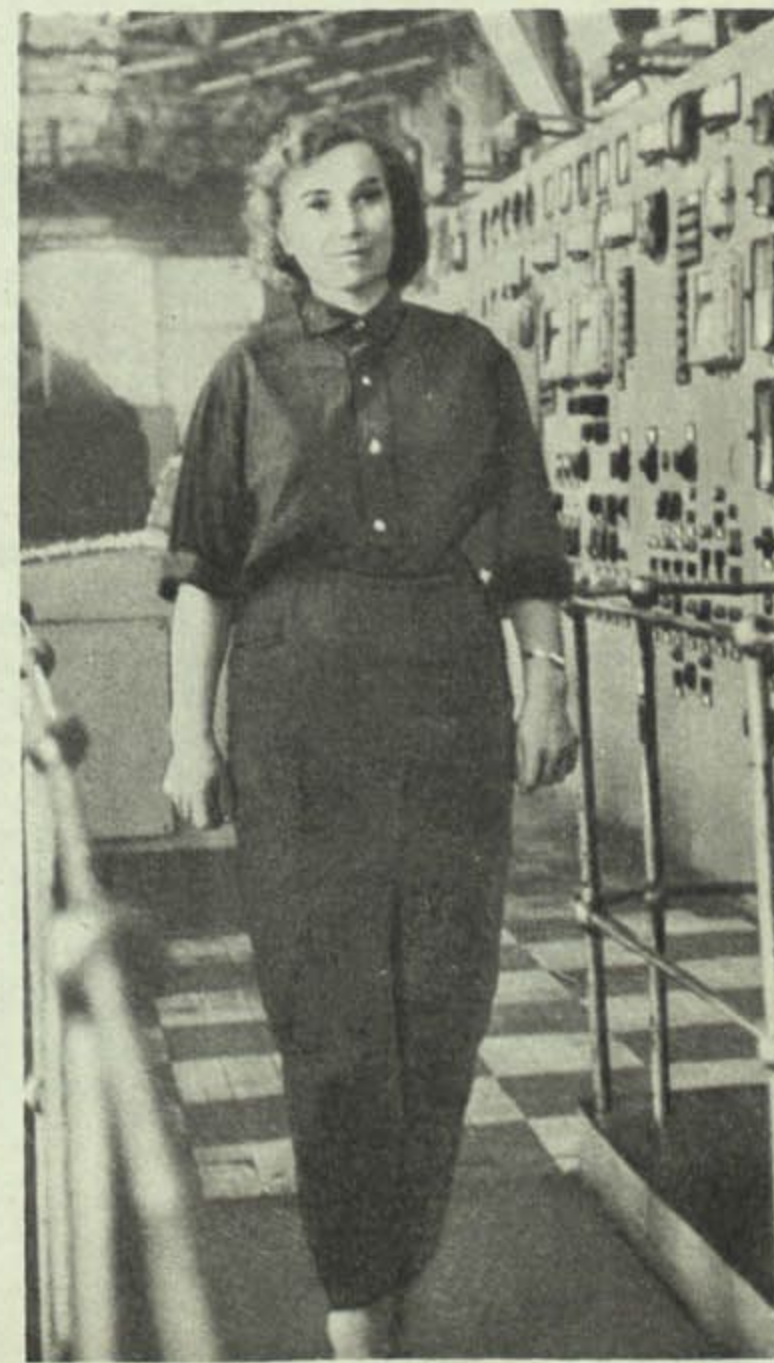
А за акном — светлы горад
Светлагорск.

Ганна Мінаўна Бундзіна на
рэтранслятары. Прыезд дэпутата — справа сур'ёзная.

Фота Ул. Вяхоткі.

Адсюль ідзе святло...

Пятрусь БРОЎКА

Ячэйка

У валасным будынку, з краю,
Малы агеньчык ледзь мігціць—
Ячэйка наша засядае,
А спраў бягучых не злічыць.

Сышліся, як сябры, на сходку,
Хоць у ячэйцы іх не шмат—
Наш камісар, каваль з маёнтку,
І— што прыйшоў з Карпат,
салдат.

Гудуць аб хлебе, аб аўчынах,
Гудуць аб бандах навакол...
Настаўнік ціхі, беспартыйны,
Вядзе няхітры пратакол.

Гудуць аб хлебе, аб насенні,
Як разлічыцца са старым,
А са сцяны задумны Ленін,
Здаецца, штосьці кажа ім.

І ў сэрцах іх мацнее вера,
І сон не кратэе павек.
Пад ранне зарыпелі дзверы—
І на парозе чалавек.

І хоць кажух яго падзёрты,
Сюды прыйшоў ён ад душы,
І слова парабкава цвёрда,
Яно рашуча: — Запішы!

І камісар, сваім алоўкам
Паклаўшы подпіс, так сказаў:
— Ну, што ж, раз так—
бяры вінтоўку,
Ты сёння з намі поплец стаў.

У камуніста хопіць працы,
І ты працуй адзін за двух,
Пакуль што трэба нам
трымацца

І за вінтоўку,
І за плуг!

* * *

Ці пры сустрэчы, ці то ў
ростань
Пытаюцца ўсур'ёз ці ў здэк:
— Ты хто такі!..
Адказ мой прасты:
— Па-першае, я чалавек!

Радзіўся я на Беларусі,
Так, як і ўсе, касіў, араў...
Ніколі ні прад кім не гнуўся,
Свой розум ёсць,
Не пазычаў.

Уклад жыцця майго—
працоўны:
У час заснуць, устаць з зарой.
Сярод людзей я памяркоўны,

Але і маю
Гонар свой!

Не золатам хачу хваліцца,
Яно ж— вядома ўсім— на
звод,

А тым магу паганарыцца,
Што вышай
Розных ўзнагарод:

Руку маю байцы сціскалі.
Мая далонь нібы ў агні—
Цяпло тых рук,
Што сцяг трымалі

Яшчэ ў кастрычніцкія дні.

Жыву чуццём сустрэч
глыбокіх,
Бо чую, аж па гэты час,
Сляды тых слёз яшчэ на
шчоках,
Што слёзы
Клікалі ў адказ.

Як найвялікшыя дарункі
Ад тых, каму заўсёды жыць,
Нашу на вуснах пацалункі,
Якім
Ніколі не астыць.

Іду... А ў сэрцы след за
следам
Кладзецца, як жыцця пячаць.
Я рады, што нямала зведаў,
Што ёсць пра што
І ўспамінаць.

горска. Хутка вашы экраны не будуць мільгацець і раптоўна цямнець: дэпутат ужо закасала рукавы.

Што даў адной сям'і, напрыклад, сям'і Бундзіных, Кастрычнік?—ад такой прастай задумы павялася наша сённяшняя размова. І дарога ў Светлагорск вяла да гэтай жа задумы... І можна было б зараз, мо і трэба было, зрабіць эканамічныя выкладкі і разлікі, паказаць матэрыяльны дабрабыт сям'і, культурны і духоўны ўзровень. Сказаць пра халадзільнік і тэлевізар, пра сына-студэнта, пра кнігі ў пакоі, пра новую кааператыўную кватэру, якую будуць Ганна Мінаўна і Васіль Васільевіч. І пра наваселле,

якое справяць яны напярэдадні кастрычніцкіх свят, і многа, многа яшчэ пра што. Толькі ці трэба гаварыць пра гэта, калі і самі мы, усе, хто ведае, з чаго пачыналася і адкуль мы родам, і самі мы даўно перасталі дзівіцца такім вось фактам?

І ўсё ж... Мы вярталіся са Светлагорска ў пасажырскім поездзе Кіеў—Мінск. Быў канец лета, тыя апошнія дні жніўня, калі чыгуначнікі не надта раяць без пільнай патрэбы каму-небудзь адпраўляцца ў дарогу. Едуць студэнты. Не, паслухайце: усё ж калі ў такія дні ўвойдзеш у вагон і ўбачыш гэтых хлопцаў і дзяўчат, што

з Петрыкава і Васілевіч, з Жыткавіч і Парыч, з Турава і Калінкавіч, з глыбінных палескіх вёсак едуць у політэхнічны і радыётэхнічны, ва ўніверсітэт і педагагічны, едуць з чамаданамі, рукавамі, сакважамі, калі ўгледзішся ў іх твары, услухаешся ў іх размовы... Ну, чэснае слова, адпадае ахвота займацца эканамічнымі і сацыяльнымі выкладкамі на прыкладзе толькі адной сям'і. Колькі іх тут, у адным толькі гэтым вагоне, чалавечых лёсаў, сем'яў, узнятых Кастрычнікам сапраўды з глыбіні і цемры вякоў!

Алена УЛАДЗІМІРАВА

Нас вітаюць

СЛАВА САВЕЦКІМ ЖАНЧЫНАМ!

З вялікай любоўю вітаем вас — жанчын Савецкай Беларусі, увесь савецкі народ са святam 50-й гадавіны слаўнай Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, якая паказала шлях усяму чалавецтву!

Слава народу, які ажыццявіў перамогу слаўных ленінскіх ідэй!

Слава героям, прадаўжальнікам справы храбрых рэвалюцыянераў, якія зверглі царскае самаўладства і перамаглі цемру, адстаялі маладую Савецкую ўладу ад унутраных і знешніх ворагаў, стварылі новы свет на зямлі!

Слава героям, якія разбілі фашысцкіх захопнікаў, сваёй крывёю, ахвяруючы сваім жыццём, прынеслі народам, у тым ліку і нашаму венгерскаму народу, доўгачаканую свабоду! Вітаем савецкі народ, галоўнага абаронцу міру ва ўсім свеце!

Вітаем савецкіх людзей: рабочых, сялян, інжынераў, вучоных, — вітаем усіх, хто працуе на заводах, на палях, хто будзе небаскрыбы, гарады, хто пускае ракеты ў космас!

З асаблівай любоўю вітаем вас, савецкіх жанчын, удзельніц усіх баёў, удзельніц стваральнай працы! Дарагія нашы сёстры — жанчыны Савецкай Беларусі! Мы, венгерскія жанчыны, святкуем разам з вамі і радуемся разам з вамі. Шчырая дружба нашых народаў з'яўляецца залогам новых перамог, новых поспехаў на ленінскім шляху, мэта якога мірнае і шчаслівае жыццё ўсяго чалавецтва!

ЭДЗІТ ЭРДЭІ, старшыня Савета венгерскіх жанчын.

ЗОРКА КАСТРЫЧНІКА

Віншум вас з 50-годдзем! 50-годдзем барацьбы, мужнасці, стваральнай працы і славы! Вітаем вас як старэйшых таварышаў у барацьбе, вітаем зорку Вялікага Кастрычніка, святло якой азарыла і нас.

Праз гады мы сачылі, затаішы дыханне, за ўсім, што гаварылася і пісалася пра вашу краіну. Мы былі з вамі на будоўлях першых пяцігодак, на неабсяжных прасторах узнятай цаліны. Усім сэрцам мы былі з вамі ў страшныя гады Вялікай Айчыннай вайны. І, нарэшце настаў дзень, калі плячо ў плячо з вамі мы сталі гнаць фашыста да яго логава — каб абараніць жыццё нашых дзяцей, нашу будучыню, сацыялістычную рэвалюцыю.

Сёння мы — моцная, вялікая сацыялістычная сям'я, і ніякія су-светныя буры нас не палохаюць.

Прывітанне слаўным савецкім жанчынам, якія разам з мужчынамі прайшлі крутымі дарогамі рэвалюцыі, раслі, мужнелі разам з ёю і дасяглі зор — ваша Чайка першая паляцела ў космас. Хіба не гэта вялікі сімвал нашага веку, у якім усе шляхі вядуць да камунізма?

Балгарскія жанчыны разам з вамі будуць адзначаць 50-годдзе Кастрычніка, які адкрыў ім новыя неабсяжныя шляхі ў светлыя далёкія дні.

За ўсё, што вы, савецкія людзі, зрабілі для чалавецтва, вам па-клон і слава!

Рэдакцыя часопіса «БАЛГАРСКАЯ ЖАНЧЫНА».

НЕПАРУШНАЯ ДРУЖБА

Дарагія таварышы, сяброўкі, сёстры! Любыя чытачкі часопіса «Работніца і сялянка»!

З выпадку слаўнай 50-й гадавіны Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі ад імя ўсіх чэхаславацкіх жанчын пасылаем вам палымнае прывітанне, ад усяго сэрца жадаем добра і шчасця.

Вы былі першымі жанчынамі на свеце, якія пяцьдзесят гадоў назад пачалі ажыццяўляць мудрыя словы Леніна аб раўнапраўнасці жанчын і іх удзеле ў будаўніцтве сацыялізма. Вы на справе паказалі шлях наперад мільёнам прагрэсіўных жанчын ва ўсім свеце.

Ваш прыклад, ваша работа ў імя Радзімы і міру зрабілі вялікі ўплыў на жыццё і працу жанчын нашай рэспублікі.

Агульны ўдзел у барацьбе супраць фашызму і за вызваленне нашай Радзімы ад акупантаў навекі ўмацавалі нашу ўзаемную сувязь. За гады ўзаемага супрацоўніцтва наша дружба паглыбілася і ўмацавалася да такой ступені, што ніякія сілы не могуць яе парушыць. Чэхаславацкія жанчыны ніколі не забудуць, што дзякуючы Савецкаму Саюзу, дзякуючы савецкаму народу мы не толькі здабылі свабоду, але і захавалі сваё нацыянальнае існаванне і цяпер можам спакойна жыць, працаваць, выхоўваць дзяцей.

Жадаем, дарагія таварышы, дарагія сябры, і адначасова ўсяму савецкаму народу, каб поспех і ўдача нязменна спадарожнічалі вам ва ўсе будучыя гады.

Прэзідыум Чэхаславацкага саюза жанчын.

ДАРАГІЯ СЁСТРЫ!

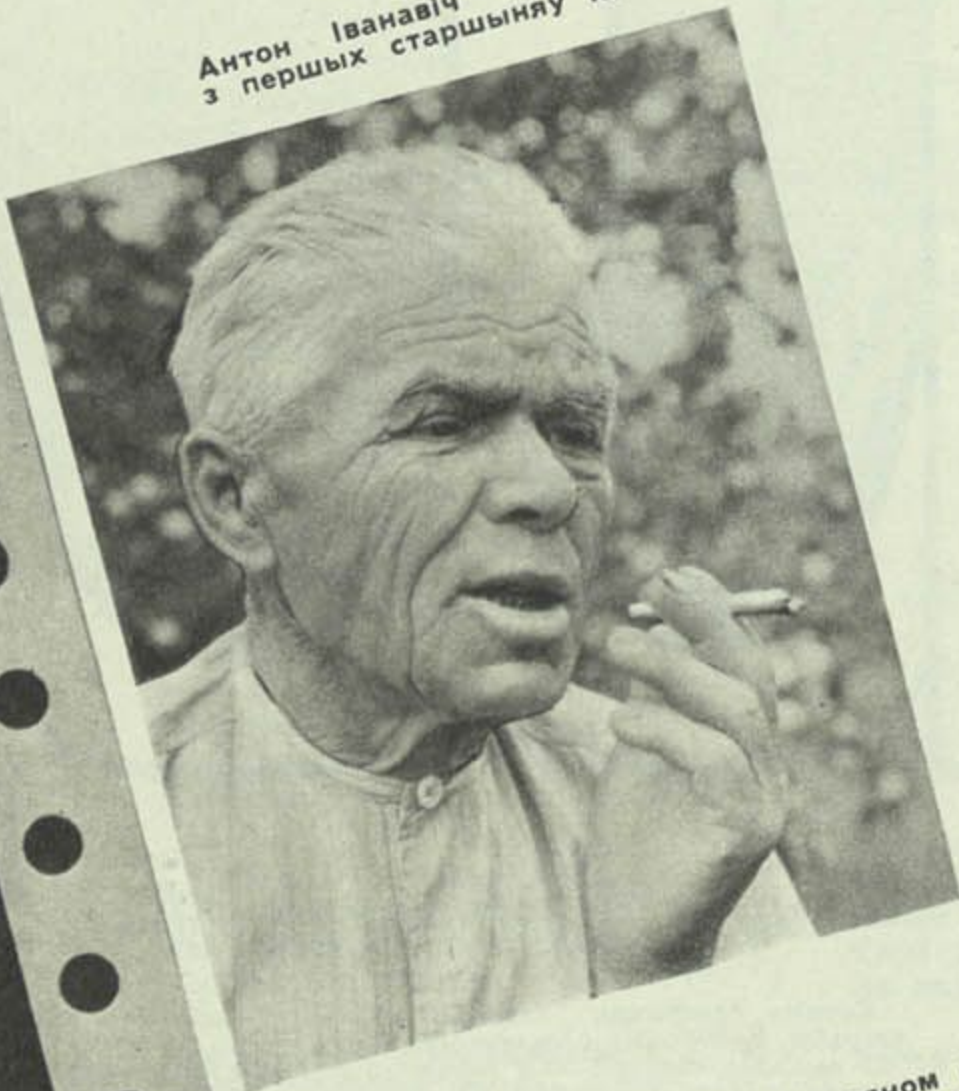
Напярэдадні вашага вялікага свята — 50-годдзя Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі — пасылаем вам гарачае прывітанне ад імя шматлікіх нашых чытачак — жанчын Польшчы, якія таксама, як і вы — савецкія жанчыны, будуць новае жыццё ў нашай краіне, таксама, як і вы, актыўна змагаюцца за захаванне міру на зямлі, за ўмацаванне дружбы паміж народамі.

Жадаем вам далейшых поспехаў у вашай працы, многа радасці і шчасця ў асабістым жыцці.

Рэдакцыя часопіса «Пшыяцёлка»

ГАРТАЮ ЛІСТКІ КАЛЕНДАРА...

Антон Іванавіч Козак, адзін з першых старшыняў калгаса.

Прыпамінаю, што першым падручнікам палітграматы некалі ў нас, дома, ды не толькі ў нас, а і ва ўсёй нашай вёсцы быў звычайны адрыўны календар, лісткі якога ніколі не прападалі марна — ішлі на цыгаркі мужчынам.

Календар гэты пачынаў сваё жыццё працоўным днём селяніна за плугам і рабочага з молатам у магутных руках. Гэты новы сімвал новага жыцця, заваяванага Вялікім Кастрычнікам, выклікаў тады ў сялянскіх хатах пачуццё сур'ёзнай павягі і

стрыманага задавальнення: вось, маўляў, у якой цяпер пашане селянін, у якой пашане чалавек з мазалём на руках.

Другое, што вывучылася адразу ж і таксама без усякай азбукі і прынукі, былі словы, напісаныя буйнымі літарамі пад партрэтамі чалавека, якога ведаў кожны малы і стары, нават у самай цёмнай, у самай забітай вёсцы: «Ленін — вялікі правадыр рабочых і сялян».

Такімі былі першыя на вёсць ўрокі палітграматы.

...К таму ж часу, калі дзеці

«В полном разгаре страды деревенская...»

Кандрат Крапіва.

Таццяна Цімафееўна Шахлевіч.

Народны артыст рэспублікі А. М. Трус у ролі Ул. І. Леніна. Спектакль па п'есе Пятра Глебкі «Святло з Усходу».

майго ўзросту навучыліся (не ведаючы яшчэ ніводнай літары) «чытаць» календарную паліграмату, у нашай вёсцы быў ужо камсамолец... Няхай сабе ўсяго толькі адзін, затое свой! Толя Бараноўскі — сын настаўніка, які ўсё сваё жыццё, не маючы сталага прытулку, вучыў дзяцей па чужых вёсках. Як я прыпамінаю цяпер, Толя быў на той час новым прарокам нашых Ліпнікоў, іх светлым промнем, іх правадніком у новую і дзіўную сваёй навізнай будучыню.

З ім прыходзілі ў нашы Ліпнікі кожны раз новыя газеты і навіны пра тое, «што дзе чутно на свеце». Ён збіраў кожны раз сходкі вясковай моладзі з чытаннем баявых вершаў і спевамі першых савецкіх песень. І сёння памятаю, як трэслася старая хата цёткі Іваніхі ад тых спеваў:

«Смело мы в бой пойдем,
За власть Советов,
И, как один, умрем
В борьбе за это!..»

Дзяўчаты адстаўлялі ўбок прасніцы, хлопцы пакідалі жартаваць з дзяўчатамі — усе яны былі разам з Толькам. А Толя ў расшпіленай чорнай скуранцы, з папруккай наўскасяк сіняй касавароткі стаіць пасярэдзіне хаты — рукі ўзнятыя, твар натхнёны, дырыжыруе гэтым імправізаваным хорам.

Я заўсёды з удзячнасцю ўспамінаю жыццё гэтага чалавека — нейкая часцінка яго ўвайшла і ў мае асабістае і ў жыццё маіх аднагодкаў — камсамольцаў ужо трыццаці гадоў. І заўсёды стараюся знайсці падабенства з ім у сённяшніх «гадоў шасцідзясятых» камсамолак і камсамольцаў. Ні адна цаліна не абходзіцца без іх рук, як не абышлася яна без рук

Толевых — тая самая цяжкая пасля рэвалюцыі цаліна першых гадоў Савецкай улады на вёсцы.

* *

...З капітанам заграншывання мы спачатку добрую гадзіну мокнем пад праліўным дажджом на аўтобусным прыпынку. Чакаем, мала спадзеючыся (білеты на ўсе рэйсавыя прададзены загадзя), аўтобус з Узды на Мінск. Надзеі мала таму, што канец жніўня. Увесь вучоны люд у гэты апошнія дні лета, нібыта неспакойнае птаства, знімаецца з утульных бацькоўскіх гнёздаў і імкне ў свой вырай. Імкне ў далейшую навуку і 17-гадовы капітан заграншывання з Уздзеншчыны (аднекуль з Прысынка ці з Ніз-

ка). Пасля дзесяцігодкі здаў экзамэны ў мараходку і едзе ў Ленінград.

Некалі ў дзеда яго — уздзенскага селяніна-гарапашніка — у гэтым узросце намеры былі пэўна куды больш сціплыя. Старыя людзі і цяпер яшчэ добра памятаюць, як цяжка было знайсці некалі на вёсцы чалавека, які здолеў бы сам, без дапамогі пісара, напісаць пісьмо сыну ў салдаты або хаця б гладка прачытаць, што пісаў за сына з салдат зноў жа палкавы пісар... Дзе там было думаць пра навуку на нейкіх двух-трох дзесяцінах няўдобыцы — у чалавека пастаянна сохла галава ад думак, як дацягнуць з сям'ёю ад снопа да снопа... І хто яго дацягваў! У вёсцы Нізок, той самай, што нарадзіла Беларусі яснаспейнага паэта Паўлюка Труса, народнага пісьменніка, акадэміка Кандрата Крапіва і народнага артыста рэспублікі Анатоля Труса, улады ніяк не маглі спагнаць 85 рублёў нядоімкі за падаткі — такая была беднасць. (З рапарта старшыні валаснога ўпраўлення Ігуменскага павета М. Несюка падатковаму інспектару Мінскай губерні ад 28 лютага 1895 года.)

Дзеду і прадзеду майго спадарожніка-капітана, каб стаяць на ўласных нагах, патрэбна была ўласная зямля. Атрымаўшы яе ад Савецкай улады, яны пусцілі карэнні глыбока ў гэту зямлю, у гэтай жа мясціне, і вельмі не ламалі галавы пра загранічныя падарожжы па морях і акіянах.

І сын дзедаў застаўся песціць гэту зямлю, праўда, ужо зусім іншую, чым была дзедава, — калгасную, — але ўсё роўна родную і гэтакую ж неабходную яму, як неабходна чалавеку паветра і жыццё. А ўнуку стала мала аднае зямлі — унук захацеў морам і акіянам дыхаць... Што ж, хлопец, плыві! І няхай у тваім жыцці заўсёды будзе сем футаў пад кілем.

...Так яно і атрымліваецца:

Беларуская вёска. Фота 1911 г. з архіваў Дзяржаўнага музея БССР.

Нязменны арыбут дарэвалюцыйнай беларускай вёскі — прасніца.

аўтобус фуруе паўз нас, нават не спыніўшыся. Лаючы на чым свет стаіць шафёра, мы з капітанам загранплавання зноў застаемся адны на кіслай дарозе. Добра, што трапляецца неўзабаве нейкі службовы бедалага «масквічык». Ён велікадушна прымае нашу «капітуляцыю» і імчыць нас у Мінск. А насустрач зноў гэтак жа, як і мы, трасуцца людзі — на аўтобусах, на грузавіках, на ўласных машынах (воза амаль і не стрэнеш). І куды толькі спяшаюцца людзі!..

У час такіх падарожжаў міжвольна прыходзяць у галаву ўспаміны і параўнанні.

Памятаю, некалі мая маці ездзіла з дзядзькам у госці да сястры недзе пад Бабруйск, дык ехалі нешта дні са тры. Ездзілі зімой, дык апраналіся, як на полюс: у кажухі, у валёнкі, а каб ногі «не адляцелі» — раскальвалі ў печы цагляны і прыкладалі іх да ног...

Хіба надумаецца сёння хто карыстацца такімі «хуткасыямі», калі ўсе гэтыя гарадскія і калгасныя балонні, шпількі і нейлоны, здаецца, крыкам крычаць: «Хутчэй! Хутчэй! Няма часу!».

Няма часу, аднак, не толькі нейлонаваму (юначаму) веку. Не вельмі ўседзіць цяпер на возе і цётка з кашом баравікоў або дзядзька, што едзе па справах у раён, як генерал, у кіцелі сына-афіцэра, пры капелюшы, «на мікрапоры»... Ім таксама падавай сучасную тэхніку і не абы якую, а з выгодамі — пасажырскі аўтобус, ды каб яшчэ ў самую вуліцу... Некалі, да вайны, яшчэ студэнткай, кожную суботу і нядзелю я хадзіла з ладнаю ношкаю са Слуцка і ў Слуцк васемнаццаць кіламетраў пехатою. Сёння ў нашы Ліпнікі ходзіць аўтобус — пяць рэйсаў на дзень!

...Перад двухпавярховай калгаснай канторай стаіць «жалежны Фелікс». Імя Дзяржынскага калгас атрымаў, калі аб'

яднаў у адну гаспадарку ўсе суседнія землі. Цяпер іх 8 тысяч 300 гектараў. Толькі ворных каля 4-х тысяч. У калгасе 13 комплексных брыгад, 2 садова-агародныя, 2 будаўнічыя, 1 трактарная. Ды яшчэ жывёлагадоўчыя фермы...

Аднак вернемся на нейкі час да тых дзён, калі калгас толькі нараджаўся.

Мясцовы Пімен-летапісец (у мінулым марак, сакратар партарганізацыі, жывёлавод) — сакратар праўлення калгаса Аркадзь Міканораў Радзюк расказвае:

— 1929 год у Бокшычах быў годам нараджэння новага жыцця. Колішнія панскія землі, раскуплены кулакамі, былі адабраны і аддадзены пад калгас. На агульным сходзе калгасу далі сімвалічнае імя: «Колас». Няхай красуе, няхай наліваецца...

Першым старшынёй калгаса абралі камуніста Мікалая Цімафеевіча Акуловіча. Членамі першага калгаснага праўлення сталі вясковыя актывісты: Сяргей Ілюкевіч, Сцепаніда Басалыга, Кацярына Бурак, Васіль Гук, Таццяна Шахлевіч, Ляксей Семановіч, Сцяпан Шарамет, Афрасыня Шарамет — камуністка, член першага жаночага савета. Цяпер гэта ўсе паважаныя і заслужаныя пенсіянеры. А тады... Тады, на першым часе, калгас толькі і трымаўся на моладзі, на камсамольцах. Камсамольцы першыя пайшлі на фермы, першыя селі на трактар, камсамольцы зажыналі першы калгасны сноп.

Васіль Арсенцьевіч Капарыха многа гадоў ужо настаўнічае ў сваёй жа Бокшыцкай дзесяцігодцы. А ў тым 1929 годзе ён быў першым камсамольцам-трактарыстам. Першую калгасную баразну араў на амерыканскім «Фардзоне». Жанкі баяліся падступіцца да «нячыстае сілы», што сама арала іх палеткі. А тыя, што адважваліся рукой дакрануцца да яе га-

рачага лба-радыятара, паспешліва хрысціліся...

Ні на крок ад Васіля Капарыхі не адставала і маладзенькая прыезджая настаўніца Таццяна Шахлевіч. Абое хораша спявалі, абое скакалі ўдала, у абайх быў невычарпальны запас маладой веселасці і энтузіязму — і не дзіва, што вакол іх заўсёды збіралася ўся вясковая моладзь. Не дзіва, што бокшыцкія калгасныя «артысты» неўзабаве сталі вядомыя на ўсю акругу... А пазней, калі Таццяна Цімафееўна і Васіль Арсенцьевіч пажаніліся і абое пачалі ўжо рабіць у школе — захопленне мастацкай самадзейнасцю паступова зрабілася іх другім прызначэннем. Абое яны і да гэтага часу, пагадаваўшы ўжо даўно дзяцей, не адступаюць ад маладых: на ўсіх абласных і рэспубліканскіх аглядах славяць яны сваю школу, свой калгас і ўсю Слуцчыну таксама.

Летапіс калгаса імя Дзяржынскага захаввае для гісторыі не адно слаўнае імя.

У Бокшычах і цяпер яшчэ жывуць чапаеўцы — некалі ўвесь прызыў з Бокшыч трапіў у Чапаеўскую дывізію. І цяпер любяць успамінаць старыя чапаеўскія арлы свайго легендарнага камдзіва. Успамінаюць, як прыязджаў да іх у дывізію Фрунзе, як загадаў ён выдаць усім чапаеўцам каракулевыя папахі... Адна такая папахачапаеўка вярнулася нават і ў Бокшычы. Пра яе і цяпер яшчэ ходзіць успамінак.

Былі і аўрораўцы з Дзяржынскага — Арцём Пятровіч Махлай і Фёдар Паўлавіч Барцэвіч. У штурме Зімяга прымаў удзел Ціхон Іванавіч Салавей...

Аляксей Пракопавіч Собаль у гады Вялікай Айчыннай вайны быў абаронцам Брэсцкай крэпасці. Насмерць стаяў і не вярнуўся з апошняй вайны не адзін салдат з Дзяржынскага. Нямала праліла вайна сірочых

і ўдовіных слёз. Разбурыла ўшчэнт і калгас. Славутая бокшыцкая племянная конная ферма (сам Будзёны некалькі разоў прыязджаў да вайны і ўручаў дзяржынцам пераходны сцяг) уся да апошняга каня была вывезена ў Германію. Курыную ж ферму немцы зжэрлі за дзве гадзіны, толькі пух і пер'е ляцелі па наваколлі.

...У 1935 годзе, калі дробны яшчэ «Колас» аб'яднаўся з «Працаўніком» і «Чырвонымі Васілінкамі», старшынёй калгаса астаўся Антон Іванавіч Козак. Ён прайшоў усю грамадзянскую вайну. Пасля вызвалення Заходняй Беларусі — там арганізоўваў калгасы. У Вялікую Айчынную вайну ваяваў пад Сталінымградом... Цяпер Антон Іванавіч персанальны пенсіянер. Але і цяпер ён не ў адстаўцы — пад яго клопатам калгасны сад.

У гэтым годзе сад урадзіў, як ніколі. Як ніколі, урадзіла і пшаніца, вымахалі льны, непрыступнай сцяной загарадзіла дарогу камбайну кукуруза. І ўсё гэта на тых землях, на тых колішніх палосках, дзе некалі колас за коласам ганяўся... Хімія...

Хімія. Агрэхніка. Зусім новая культура вядзення гаспадаркі.

І самае галоўнае — новыя людзі.

І ўсё гэта, разам узятая, — наша жыццё, народжанае Кастрычнікам.

Гартаю ў думках лісткі календара...

Вось 50 гадоў палаюць над светам сярод іншых дзве лічбы — 7 і 8 лістапада. Для нас і для нашых сяброў яны — свята з усіх свят. Для нашых ворагаў яны — чорныя дні...

Сябры мае! Няхай жыве Вялікая Кастрычніцкая рэвалюцыя!

Алена ВАСІЛЕВІЧ

Жанчына — працаўніца, дзяржаўны дзеяч... Гэта звычайная з'ява — адна з найвялікшых заваёў Кастрычніка. Рыхтуючыся да слаўнага юбілею, рэдакцыя звярнулася да выбранніц народа — дэпутатаў Вярхоўнага Савета БССР і папрасіла іх каротка расказаць пра сваё жыццё і работу.

ЮНАЦТВА ВЯРТАЕЦЦА ЗНОЎ

Яшчэ ішла вайна, а мы прыйшлі на папалішча камбіната. Мы — падлеткі. Наша дзяцінства паламала вайна, і нам хацелася хутчэй пазбавіцца страшэнных помнікаў яе — руін.

Была ў нас свая вузкакалейка, як у Паўла Карчагіна, свая рамантыка працоўных будняў.

Удзень мы вучыліся ў школе ФЗН, а вечарамі (здаралася, і на часі) выгрузалі абсталяванне з вагонаў. Часта ездзілі на нарыхтоўку дроў для камбіната. Я працавала тады токарам. Холадна ў цэхах, голадна дома, але не псаваўся вясёлы дзявочы настрой. Мы неслі на сваіх плячах увесь цяжар аднаўлення, і гэта надавала нам сілы, пацуцце адказнасці, рабіла нас старэйшымі, разумнейшымі, як нам тады здавалася.

Прафесія токара на тэкстыльным прадпрыемстве не вельмі задавальняла мяне. І я папрасілася ў шліхтавальны цэх. Вось з той пары, ужо больш 20 гадоў, працую тут, ля шліхтавальнай машыны. Тут прайшло маё рабочае юнацтва, прыйшла сталасць. За спіной засталіся цяжкасці, горыч няўдач і, вядома, перамогі, перамогі. Дарэчы, перамогі не толькі за спіной — думаю, што яны і наперадзе яшчэ. Амаль кожны год мне даводзілася вучыць навічкоў. Колькі іх ужо разышлося па цэхах камбіната! І ўсе яны сёння паказваюць прыклад у працы. Ганаруся!

Дзесяць гадоў назад атрымала за работу значок «Выдатнік вытворчасці». Сем гадоў назад брыгада наша стала камуністычнай. Летась атрымала высокую ўрадавую ўзнагароду — ордэн Леніна.

Азіраюся і бачу — ад гэтага радуецца сэрца, — што побач са мною на змену ідуць Марыя Якаўлеўна Іванова, ткачыха, ардэнаноска, Надзея Піліпаўна Дашкевіч, інструктар вытворчага навучання, былая прадзілльшчыца, ардэнаноска. А далей моладзь, моладзь, моладзь. Дзёндзе прамільгне твар пажылой работніцы, а ў асноўным — маладыя дзяўчаты, якія толькі пачалі сваё рабочае жыццё.

Я вось расказала тут пра сябе. І думала: хіба гэта пра мяне? Гэта ж пра маё пакаленне, пра шлях, які прайшоў камбінат за пасляваенны час, заваяваўшы за гэтыя гады 49 перамог ва ўсесаюзным і рэспубліканскім спаборніцтве, атрымаўшы на свой сцяг ордэн Леніна. Мы ўзнялі з руін камбінат, мы будавалі новыя цэхі, мы выпускалі новую прадукцыю, перакрываючы планавыя заданні. А побач расла моладзь. Побач і зараз расце моладзь, якая выходзіць на лепшыя працоўныя традыцыі калектыву.

Трэцяя частка рабочых камбіната — камсамольцы. Такія, якімі мы былі калісьці. І гэта паўтарэнне нашага юнацтва.

М. ХРЫПІНА,

шліхтавальшчыца Аршанскага льнокамбіната.

ЛЮБІМАЯ СПРАВА

Я шчаслівая: здзейснілася мая даўняя мара — лячыць людзей. Я ўрач, працую ў сельскай бальніцы ўжо семнаццаць гадоў. Справу сваю люблю, люблю простых людзей, жыхароў вёскі. Кожны дзень заходзяць у прыёмны кабінет даўно знаёмыя людзі, пажылыя і маладыя. Я люблю слухаць іх расказы пра работу, пра вучобу. І толькі потым гаворым пра хваробы. Я раблю для іх усё, што толькі ў маіх сілах. І не толькі я — усе супрацоўнікі бальніцы. Многія з іх працуюць у нашай сельскай бальніцы па 15—16 гадоў.

Прыемна адчуваць, што мы патрэбны людзям. Працу нашу цэняць і адносяцца да нас з удзячнасцю і павагай.

Пяцьдзсят гадоў аддзяляюць нас ад грозных дзён Кастрычніка 1917 года. Якія непазнавальныя сталі нашы гарады і сёлы! І з вышыні сённяшняга дня з гонарам і ўдзячнасцю думаецца пра родную Савецкую ўладу, якая адстаяла заваёвы Кастрычніцкай рэвалюцыі, дала ўсім раўнапраўнасць і магчымасць атрымліваць любімую прафесію.

Праскоўя ДУБАДЗЕЛ,

галоўны ўрач Меляшковіцкай бальніцы.

Мазырскі раён.

↑
Садоўнік Мікалай Васільевіч Барэль рыхтуе яблыкі да адпраўкі.

← Камбайн пайшоў у наступленне...

Апавяданне Міхася Лынькова «Над Бугам»—адна з тых старонак гераічнай кнігі пра грамадзянскую вайну, якія ніколі не забываюцца...

Міхась ЛЫНЬКОЎ

Хто не любіць адпачынку на зялёных лугах, асабліва, калі пякуць мазалі пасля пераходу і пацягвае живот ціхім сумам аб кашы з салам, аб шклянцы чаю з пахім хлебам салдацкім. Адпачынак быў, але не было кашы, не было сала і толькі чай булькаў у кацялках. На бульбатах скакала сонца, а навокал лугі расцвіталі кураслепам і незабудкамі, і дзесьці там, каля вёскі, кудахталі куры.

І ўсім было весела, усе смяяліся, смяяліся сонцу, падобнаму часам на кураслеп жойты, смяяліся незабудкам і цятам купальскім, смяяліся Ваську Шкетава, які варыў ужо гадзіны са дзве жыта з сырымі падабамі. Ён часта бегаў да рэчкі мяняць ваду ў кацялку, не хацела ж бо жыта мяккім быць, ніяк не ўдавалася варыць Ваську, хоць і быў ён на гэтыя штукі добры майстра, бо быў Васька раней за кухара ў Маскве. За кухара не за кухара, а падкухарам, так сказаць, аб чым кожны з нас дасканалы ведаў. Ведалі, бо сам Васька не раз казаў аб гэтым.

Чырвонаармеец Тарас, уфімец з-пад Белебоя, спрачаўся са старым фурманам панам Антосем, хто лепшы: поп ці ксёндз. Спрэчкі былі гарачыя, бо для некаторых само пытанне было, так сказаць, цікавым і важным, патрабуючым безадкладнага вырашэння. У дыскусію ўмешваецца Васька.

— Эх, елкі-палкі зялёныя! Яны аб ксяндзах, яны аб папах... Ды начхаць я хацеў на іх усіх, нашлі аб чым языкі часаць. Эх, людзі, вы, чалавечкі...

Спяць хлопцы пад доўгімі арбамі. Коні хрумстаюць сена, авёс. Натэпырыліся ўгору аглоблі жоўтыя, нацэліліся ў бяздонныя люстры блакітныя, якія праціраюць беласнежныя воблачкі. Плывуць воблачкі, карагодзяць, з блакітам зліваюцца, нікнуць і тонуць у пясчотных хвалях сонечных. Нікнуць і тонуць... Хрумстаюць коні авёс, умінаюць зямлю капытамі. Хрумстаюць коні авёс... Не спіцца Івану.

Ён пакінуў у далёкай вёсцы разанскай жонку з чатырма дзіцянятамі, аб якіх часта і часта думае. Вось і сягоння, лежачы каля арбы, ён некалькі раз уздыхнуў, успомніў далёкія сенажаци, роднае поле, палосы аўсяныя, п'яныя каналынікі. Уздыхнуў, сказаў уголас:

— І я яна там, ці ўправіцца ў час, ці даглядзіць...

— Хто, што, чаго?

— Вядома хто — жонка...

І чорная барада Івана нерухама вісіць, з хвіліну вочы не міргаючы глядзяць кудысьці ўдалы праз ласы, праз дарогі, праз празрыстую дымку палёў.

— У нас, брат, цяпер самы гарачы час у полі, а рукі, яны, браток, адны ў

гаспадарцы, куды іх ні кінь — не абярэшы працы, а я вось лодар...

Іван сумуе аб працы, сумуе аб каласках жытніх на сваёй паласе, аб заліўных сенажацих, аб дзецях-румзах, аб жонцы, аб тым, што не шкодзіла б плуг наварыць, бо, мусіць, сцёрся адвал даўно. Многа аб чым ёсць падумаць, і каб прыбіць крыху думкі да сырой зямлі, прыглышыць іх чым-небудзь, Іван знаходзіць сякую-такую працу. З салдацкага мяшка дастае штаны і пачынае старанна прышываць адарваны гузік. Тоўстую шэрую нітку шморгае кавалачкам воску, каб даўжэй быў нітачым век. Закручвае на пальцы вузел і пачынае арудаваць іголкай, з якой, відаць, не так яму зручна абыходзіцца, як са штыком.

Іван шые старанна, аж пот выступае на лысіне, але ж і гузік цяпер не адарвеш паўротай салдат, прышыў гузік навек, штаны падзяруцца, а гузік цэлы будзе. Завязаўшы на нітцы вузельчык, Іван перагрызае яе вострымі беласнежнымі зубамі, акуратна складае, здуваю-

Іван зноў корпаецца ў сваім мяшку, наводзіць парадак, складае да месца ніткі, кавалачак воску, агрызкі засаленай паперы, абмусолак аловачны, пудзлачак з-пад ваксы з іголкамі і сухарны мяшчок з цукрам, старанна зашыты, будучы падарунак жонцы. Пераклаўшы ўсё ў парадак, аглядае ў зноў пару новых, толькі што атриманых, летніх анучак, Іван доўга любуецца на сваё багацце, на сваю салдацкую гаспадарку, уздыхае разы са два, завязвае мяшок і вымае з-за пазухі скомканы канверт закаплены салам. То ліст ад жонкі.

Калі няма чаго рабіць, Іван заўсёды чытае гэты ліст, чытае паціху ўголас, каб чуў і сусед.

«...І яшчэ кланяецца табе ўсеніжаючым паклонам сын твой Кірыл Іванавіч і гаворыць ён ужо «тата». І яшчэ пішу табе, дарагі супруг мой, Іван Сяргеевіч, што жыта на «лужках» вымакла зусім, затое на гары і пад лесам сцяной ідзе, не пралезеш. І яшчэ ў цялушкі ўжо рогі выраслі і болей каровы не ссе. І ці

праўда, Вань, што белыя нехрысці не нашы веры, так і на сябе бабы баяць. І яшчэ пішу табе, дарагі мой супруг, Іван Сяргеевіч, што жысць мне не ў жысць, і калі лягу я цёмнай ночанькай, ніяк вочы не самкну, бо ў іх слёзы стаяць і пакута мая, доля мая гарапашная, бо не маю я шчасцейка пацалаваць цябе ў твае сахарныя вусны. І яшчэ жадаю табе скорэга поспеху ў справах рук тваіх і ўсякага шчасця ў тваёй салдацкай долі».

— Та-ак... жаласлівая ў цябе баба, відаць, — уздыхае сусед і круціць цыгарку з газеты.

— Баба, браток, як баба, найлепшая баба, што і гаварыць, на ўсё спрытна.

— Гэй ты, пяхцёр, разлэгся тут бабай разанскай, нельга і да арбы падысці, — раздаецца раптам голас Ваські Шкетава, прыйшоўшага з вёскі.

— Ну, ты памалу, не рыкай, — бурчыць спакойна Іван.

— Табе гавару ці не, павярніся, дарогу дай.

— Можаш з другога боку падысці.
— А я табе гавару — павярніся!
— Адчапіся...
— А-а-а... дык ты так, пачакай жа, я цябе павярну...

Васька Шкетаў цягне Івана за нагу ад арбы. Ён і так бы падышоў да арбы, але як жа, хіба можа хто станавіцца Ваську на дарозе. Іван сапе, чырванее і, злаўчыўшыся, дае па шапцы Ваську. Апошні адразу кідае нагу, бо чуе, як нешта ліпкае і пякуе льецца за каўнер, льецца па твары, залівае шыю і вушы.

Іван на хвіліну спляняе ад перапалоху, потым заліваецца грамавым рогатам, і толькі бабы-фурманшчыцы, сашчарэпіўшы рукі, галосаць:

— А божачка ж мой, забілі хлапца, забілі, бач, і мазгі пацяклі.

А «забіты» спрытна бяжыць да рэчкі, скідае шапку, старанна абмывае галаву і каўнер гімнасцёркі, потым доўга лае Івана:

— Пяхцёр ты разанскі, елкі-палкі, і больш нічога, бач, усе яйкі пад шапкай

Мал. Ф. Бараноўскага

пабіў, вась табе і дуля цяпер, а не яшня, пасмакуй цяпер трасцу з макам.

— Хопіць з цябе яшчэ ў кішэнях, а пагавары вась толькі,— і тыя патаўку.

— Ат, з табой гаварыць, елкі-палкі.

І каб далей ад граху, Васька ідзе да цяпла і пачэ моўчкі ў прысаку яйкі, цярпліва перасыпае іх гарачым вугалем. Сядзіць і маўчыць, а ў галаве мітусяцца думкі, лянівыя думкі, туманыя.

— Хутка яйкі спякуцца... Ну і што ж з таго? З'ем я іх, ну і што ж, болей нічога... Дурань быў, не сцягнуў курыцы, а была нішто і зручна б узяць, эх, падзакусіў бы, елкі зялёныя... Але што з таго, глупства ўсё, хіба вась галіфешку справіць мадней, каб дуліся на ўвесь свет пузырамі гэткімі важнецкімі з чырвонымі кантамі—нябось і дзяўчаты не крысіліся б тады. Але што дзяўчаты, хіба іх не бачыў і, елкі-палкі, калі сам я... эх, што гаварыць, нічога не варты, мухаморына адна, так нешта-нейкае з боку-прыпёку...

І ўспамінаецца Ваську не жыццё, а нейкае непаразуменне—быў падкухара, быў і чалавекам у тракціры, потым неяк здарылася—захляснула Ваську жыццё цёмнай хваляй, і куды ні кінь на жыццёвыя сцежкі мінулыя, на іх толькі баўтаюцца кішэні павыразаныя, павыціснутыя шыбы акон, клумкі бялізны крадзенай, цёмныя сінякі пад вачмі і пабітыя рукі, пабітыя ногі. Праўда, успамінаецца яшчэ тоўстая Манька, якая дарыла каханне за пяць пятакі.

Але што Манька? Хіба ёй зразумець душу Васькіну, хіба з ёй гаварыць пра сэрца, у якім палаюць часам нязведаныя агні, непазнаны сум аб чымсьці дарагім у жыцці, дарагім і страчаным, якое не вернеш ніколі. І што яно—гэтае самае непазнанае—не ведае і Васька сам. Вось устае нешта перад вачмі, дарагое, дзіўнае, сатканае з дзіўных жаданняў, са светлых надзей, апавітых нібы сонцам ружовым, а што—не разбярэш добра.

Але добра ведае Васька, што за гэтым самым непазнаным і нязведаным пайшоў ён у Чырвоную Армію. А мо прыдзе шчасце, звычайнае шчасце людское, якога не бачыў Васька ніколі.

У прысаку трашчыць шкарлупа.

— Эх, елкі зялёныя, яечкі чуць не спаліў. Гэй ты, цяцера разанская, хадзі на яешню!

— Еш сабе сам на здароўе,— бурчыць з-пад арбы Іван.

— Хадзі, хадзі, пяхцер, чаго дуешся...

Іван думае з хвіліну—ці ісці, ці не ісці, але пацягнуўшы носам прыемны пах ад цяпла, нерашуча падымаецца, апіраецца на локаць і глядзіць на Ваську, які падкідвае яйка ў руках, каб астыгла. Ну, дзе тут сцерпіш, і Іван расшуча падымаецца, укладвае наперад свой мяшок на арбу, акуратна пакрывае яго шынялём і ідзе ўразвалку да цяпла, да Ваські.

— Бяры вунь тое, павінна гатовым быць.

Між Іванам і Васькам цячэ мірная бяседа. Васька расказвае, як удалося яму ў вёсцы з яйкамі, як падміргнуў ён малядой дзяўчыне і як яна праз акно палала пацалунак яму.

— Мо дулю?—сумняваецца Іван.

— Ну... выдумаў, табе толькі дулі і сныцца...

Хутка Іван расказвае, як качаў ён калісьці ў вёсцы яйкі і выйграваў заўсёды.

— Бачыш, трэба сакрэт такі невялічкі ведаць. Не кладзі яйцо проста, а трошкі бачком, бачком. Яно як пакоціцца—коціцца, коціцца, ды і як чукнецца ў самы гэты, значыцца, акурат...

— Т-а-а-а...—адказвае Васька. Але ён не думае ўжо пра яйкі. Васька глядзіць на сонца, якое знізілася над далёкаю вёскаю, ушчэрбілася ветраком, спускаецца ўсё ніжэй і ніжэй. Хутка ноч, а ноччу, чуў Васька, наступленне, пераход за Буг. І раптам, нібы падштурхнуты кім, ён гаворыць вясёла:

— Жы-ы-вём, Ванька!

— Чаго?

— Нічога...

Булькае вада пад навішымі лазнякамі.

Булькае чорнымі пузырамі, бо як сажа—цёмная ноч. Ля поўначы блізка. Над Бугам мёртвая цішыня, толькі там, пад лазнякамі, чуецца прыдушаныя ўсплёскі вады. Не разбярэш адразу, ці то хвалі на хвалі сярдуць і злосныя б'юцца адна аб другую, наганяюць адна адну і ў бяссіллі сваёй барацьбы ліжучь пясок прыбярэжны языком вадзяным, халодным... А мо насцілаюць сапёры масты—надуўныя пантоны.

Так, насцілаюць.

Мы ляжым у лазнях і чакаем з хвіліны на хвіліну, калі скажучь нам:

— Па два ў рад, на пантоны.

З-за Буга глядзяць у цёмнай слепені тысячы вачэй смерці, глядзяць таемныя, неведомыя, як дно Буга начнога. Мы павінны ўзяць той бераг, адагнаць вочы смерці далей, каб на тым беразе сустрэць сонца, а з ім разам залатую радасць жыцця і поспех наступлення.

Поплеч Ванька ляжыць. Ванька разанскі. Перад выступленнем ён выняў з мяшка салдацкага свае заветныя штаны з прышытым гузікам новым, паглядзеў неяк дзіўна і, прыбраўшыся ў іх, сказаў ціха і глуха:

— Яно, браткі, ўсяк бывае... На тое ж ён Буг, бачыў днём, як круцяць віры на ім, аж жоўтая пена з пузырамі скача...

І мы зразумелі Івана, хоць ён і не гаварыў пра варожыя акопы на тым беразе, памянуў толькі пра пену.

І цяпер Іван нецярпліва шэпча:

— Ах, хоць бы хутчэй, хоць бы хутчэй...

А поплеч Васька Шкетаў, захлібаючыся, сыпле незразумелыя словы:

— Ноч ты мая, ночанька, ночанька блакітная...

— Што ты вярзеш немаведама што, якая табе блакітная?

— Каму што, а мне блакітная. Каму цемень, а мне—жысць ты мая, жысць ты мая размалінавая!

І, нахіліўшыся да мяне да вуха, Васька шэпча з запалам:

— Братка ты мой, братка родненькі. Жыву ж я цяпер, живу, чалавек я цяпер, не абы-хто...

З-за лазнякоў чуцен голас каманды:

— Уніз, на пантоны. Ды глядзі, не бразгаць і ніводнага слова, ні гуку—замры, бы вадой рты наліўшы.

І адразу ўсіх кідае ў хмель, хмель гарачы, вясенні і разам хмель восені яснай, калі ясныя думкі і гарачая кроў.

А рукі і ногі нібы наліваюцца сталлю, і цела пружыніць, і ўглядаюцца вочы ў сляпую цемень ночы і ў цёмную слепень будучыні.

Булькае вада чорнымі пузырамі, пена віроў ліжа ногі, і гойдаюцца калыскі-масткі зыбучыя, масткі пантонныя. А ў сэрцы музыка. Граюць цудоўныя струны аб непазнаным, таемным, і гукі музыкі дзіўнай то запальваюць кроў агнямі, то астуджаюць яе крышталёвымі льдзінкамі... Але тонуць ільдзінкі, раставаюць у гарачым хваляванні крыві.

Наўкол цішыня, толькі ціхія ўсплёскі вады, усплёскі прыдушаныя.

І раптам сіратой адзінокай прагрымеў выбух стрэлу. Бліснула ціхая цемень залатою істужкаю агню. Здаецца, з хвіліну цішыня яшчэ мацней згусцела свае неведомыя фарбы, здаецца, ноч яшчэ ніжэй апусціла свае мяккія чорныя крылі.

Толькі хвіліну...

І, абуджаючы лясы і цёмнае неба, узняўся і нібы зашалася ў паветры магутны рокат, усё сільней, сільней, запальваючы мора агню, і над морам вогненным замітусіліся ў карагодзе шалёным цудоўным іскры.

Закіпела вада наўкол. Скалыхнуліся масткі зыбучыя, вадзяныя пырскі змяшаліся са свінцовымі віхрамі...

Штосьці вялікае прасвірчэла з гарачым званам у паветры, бухнула недзе блізка, і ўзвілася вада ў агнявы клубок, які разляцеўся вадзянымі і сталёвымі пырскамі.

Гудзенне сталі змяшалася з завываннем свінцу, сутаргавай трэлю вітовак, і цёмнае далёкае неба пералівалася па ўсёй сваёй шырыні хваравітымі дрыжачымі ўспышкамі.

А ўжо там, на тым беразе, узнімаліся віхрам новыя гукі.

То чалавечыя грудзі, напружваючы радасцю сілы, рассякалі паветра грамавымі выкрыкамі «ура».

І ў гэтых гуках раставалі, ніклі свінцовыя песні і ржавае свішчэнне сталі. Цемень ночы паблекла, паліяла, зрабілася шэрай, празрыстай.

Бераг стаў нашым.

А раніцою, калі першы прамень сонечны прастроміў прапахлыя порахам халодныя туманы над Бугам, мы пахавалі сваіх таварышаў. І пахавалі Ваньку разанскага і Ваську, Ваську Шкетава. Яны памерлі ад ран.

Санітарка Насця, сціраючы назойлівую слязу з вока, чытала ліст, які напісала яна пад Ванькіну дыктоўку. Ліст быў дадому:

— ...І пішу табе, дарагая мая супруга Алена, не палохайся ты... І шлю табе паклон з непераможнага палка нашага... І яшчэ табе паклон да сырой зямлі і жадаю табе шчасця і долі, а таксама і мамі дарагім сынам. І яшчэ пішу табе, што я ўжо...

Плакала Насця, не ведала, як ліст пасылаць, калі ён не дапісаны—не дачкаўся Ванька канца дыктоўкі. Плакала Насця, і каціліся слёзы на сіратлівы мяшок салдацкі. Ванькін мяшок—яго пасылала Насця ў разанскую вёску нечаканым падарункам Ванькавай жонцы...

Васька не пісаў нікому, толькі ўсміхаўся шчаслівай усмешкай сваім таварышам, ды збялелыя вусны шапталі апошнія, незразумелыя для некаторых словы:

— Эх, позна, позна, і так рана, рана...

ял-дэмакратыі на жаночае пытанне і яго вырашэнне мела брашура Н. К. Крупскай «Жанчына-работніца», напісаная па парадзе Ул. І. Леніна ў далёкай сібірскай ссыльцы — сяле Шушанскім.

Першая праграма бальшавіцкай партыі, прынятая на ІІ з'ездзе ў 1903 годзе, з усёй акрэсленасцю намяціла задачы і патрабаванні партыі па жаночаму пытанню. Гэта — роўныя палітычныя правы з мужчынам, ахова жаночай працы і ахова мацярынства.

У 1900—1903 гг. работніцы пачалі прымаць масавы ўдзел у стачках і дэманстрацыях пралетарыяту, уступаць у партыю. Асабліва актывізаваліся яны ў перыяд першай рускай рэвалюцыі 1905—1907 гадоў. Удзельнічалі ў палітычных стачках, вялі прапагандысцкую і арганізатарскую работу, распаўсюджвалі літаратуру, выбіраліся ў склад Саветаў рабочых дэпутатаў.

Я ўступіла ў прафсаюз яшчэ ў 1908 годзе, а стала бальшавічкай у 1910 годзе, калі працавала ткачыхай Рэзваастроўскай фабрыкі, у Нарвскім раёне Пецяўбурга. Тут жа працавалі мае бацька, брат і маці, яна і навучыла мяне свайму майстэрству. Разам з сяброўкай Шурай Аляксеевай я наведвала таварыства адукацыі за Нарвскай заставай, вучылася ў марксісцкім гуртку, удзельнічала ў прафсаюзнай рабоце. Мяне выбралі ў члены праўлення Саюза тэкстыльшчыкаў і Цэнтральнага бюро прафсаюзаў Пецяўбурга, за што я і была арыштавана ў першы раз.

Пачаўся цяжкі шлях рэвалюцыйна-падпольшчыка ў царскай Расіі: праз турмы, ссылкі, паліцэйскі нагляд і пастаяннае праследаванне. Нічога іншага мы і не чакалі. Уступаючы ў партыю, мы ведалі, што будзе доўгая, упартая, жорсткая барацьба.

Пасля турмы і ссылкі вярнулася ў Пецяўбург у 1913 годзе і паступіла чорнарабочай на завод «Айваз» (на тэкстыльныя прадпрыемствы мяне ўжо не бралі: была ў «чорным спісе»). З гэтага завода мяне выбралі ў праўленне Пецяўбургскага саюза металістаў. Працавала казначэем да новага арышту ў 1914 годзе.

У 1913 годзе нашай партыі ўдалося ўпершыню ў Расіі правесці Міжнародны жаночы дзень 23 лютага (8 сакавіка па новаму стылю). У Пецяўбургу адбылася «Жаночая навуковая рэлігія» — вялікі сход работніц.

Міжнароднаму дню ў 1914 годзе папярэднічала вялікая падрыхтоўчая работа. Наша партыя выпусціла спецыяльную лістоўку да работніц. У звароце Пецяўбургскага Камітэта гаварылася:

ЛЕНІН ВЯЛІКІ НАШ ШЛЯХ АЗАРЫЎ

А. В. АРЦЮХІНА,
член КПСС з 1910 года, Герой Сацыялістычнай Працы

Першая ў свеце краіна сацыялізма — СССР радасна святкуе сваё 50-годдзе.

Гэты выдатны гістарычны юбілей нашай вялікай Радзімы адзначаюць разам з намі брацкія краіны сацыялізма, працоўныя ўсяго свету. Усё перадавое чалавечства прышло да нас сваіх ганцоў, каб прыняць удзел у святочных урачыстасцях і выслухаць пераможны рапарт аб гістарычных здзяйсненнях саўвечнага народа за паўстагоддзя.

Гэта былі цяжкія і слаўныя гады. Сацыялістычная рэвалюцыя ў Расіі ў кастрычніку 1917 года ўсклала на рабочы клас, Камуністычную партыю нашай краіны вялікую гістарычную задачу: стаць першаадкрывальнікамі і першабудуўнікамі сацыялізма.

Перамога сацыялізма дасягнута гераічнай працай многіх пакаленняў савецкіх людзей — мужчын і жанчын, цаной незлічоных ахвяр, вялікіх нястач, беззваротных страт. Народам нашай краіны давялося не толькі будаваць, але на працягу многіх гадоў са зброяй у руках абараняць рэвалюцыйныя заваёвы ад пасяганняў імперыялістаў усяго свету, змагацца супраць ворагаў сацыялізма.

Больш трох чвэртак стагоддзя падаравала мне жыццё. За гэтыя немалыя тэрмін давялося быць сведкай і непасрэдным удзельнікам той працяглай, разнастайнай работы, якую вяла наша партыя сярод працоўных жанчын. Яшчэ ў пачатку стагоддзя былі створаны першыя марксісцкія жаночыя гурткі на фабрыках Пецяўбурга, Масквы, Іванава-Вазнясенска, закліканыя разбудзіць класавую самасвядомасць работніц, уцягнуць іх у класавую барацьбу перадавога пралетарыяту Расіі.

Вялікае значэнне для высьвятлення поглядаў расійскай сацы-

«Няма краіны, дзе б жанчына-работніца была так прыдушана непасільнай працай, галечай і прыніжэннямі, як у нас у Расіі... 12—16- і нават 18-гадзінныя рабочы дзень за мізэрную плату ў 40—60 капеек, якая раскрадаецца безупыннымі штрафамі, цяжкія знявагі і прыніжэнні з боку незлічоных гаспадарчых прыхвасняў, прымушэнне цяжарных працаваць аж да родаў і, амаль без адпачынку, прыступаць да работы пасля іх, непазбежныя сухоты, ранняя смерць або беспрытульная старасць, — вось беспрасветная доля рускай работніцы, прыгатаваная ёй уладамі грабежніцкай зграі царскага ўрада... Няхай жыве рэвалюцыйнае згуртаванне жаночага пралетарыяту і Вялікая руская рэвалюцыя!»

8 сакавіка 1914 года нарадзіўся першы жаночы бальшавіцкі часопіс «Работніца», які з першага дня стаў палымным арганізатарам, агітатарам і прапагандыстам ленінскіх ідэй сярод працаўніц і адыграў вялікую ролю ў выхаванні рэвалюцыйнай свядомасці жаночых мас. Да гэтага дня партыя падрыхтавала мноства жаночых сходаў і выдзеліла да 30 дакладчыкаў — вядомых бальшавічак. Але ўсе яны напярэдадні свята былі пасаджаны ў турму. У ліку арыштаваных была і я.

З пачаткам імперыялістычнай вайны нашы партыйныя арганізацыі былі разгромлены царызмам, многія кіраўнікі пасаджаны ў турмы і сасланы, друкаваныя выданні закрыты. Аднак ніякія жорсткія рэпрэсіі не маглі спыніць работу партыі. Уцалелыя партыйныя арганізацыі, сабраўшы сілы, узначалілі стачачную барацьбу і палітычныя выступленні рабочых і работніц, якія ўспыхвалі і ў 1915 і 1916 гадах аж да лютага 1917 года.

Усё гучней пратэставалі работніцы, змучаныя непасільнай

«З мінулага». Рэпрадукцыя з карціны мастака А. С. Гугеля.

працай, дарагоўляй, голадам. Бунтавалі па ўсёй Расіі салдаткі, патрабуючы павелічэння грашовай дапамогі і вяртання мужоў з вайны. 23 лютага (8 сакавіка) 1917 года работніцы Петраграда выйшлі на вуліцы з патрабаваннем: «Далоў вайну!», «Далоў самадзяржаўе!», «Хлеба дзецям!». Жаночы дзень стаў першым днём лютаўскай рэвалюцыі.

Самадзяржаўе пала. Бальшавікі растлумачваюць жаночым масам задачы рэвалюцыі праз газету «Правда» і адроджаную «Работницу», якая склікае сходы і масавыя мітынгі пралетарак, рыхтуе шырокую канферэнцыю работніц. Петраградскі камітэт РСДРП стварае бюро для вядзення агітацыі і прапаганды сярод працаўніц. Па прапанове Інэсы Арманд ствараецца камісія прапаганды і агітацыі сярод жанчын пры Маскоўскім камітэце партыі.

Работніцы запісваюцца ў партыю, уступаюць ва ўзброеныя атрады рабочых, вучацца на курсах медыцынскіх сясцёр, агітуюць салдат і ў рашучую гадзіну прымаюць удзел у кастрычніцкіх баях.

У разгар грамадзянскай вайны ЦК партыі склікае І Усерасійскі з'езд работніц і сялян, дзе выступіў Ул. І. Ленін. Ён сказаў: не можа быць сацыялістычнага перавароту, калі велізарная частка працоўных жанчын не прыме ў ім значнага ўдзелу. Выступаючы на IV канферэнцыі работніц Масквы, Уладзімір Ільіч гаварыў:

«Пачатая Савецкай уладай справа можа быць рушана наперад толькі тады, калі замест соцыяльна-жанчын па ўсёй Расіі ў ёй прымуць удзел мільёны і мільёны жанчын... Тады сацыялістычнае будаўніцтва будзе стаяць у Расіі так трывала, што ніякія знешнія ворагі ў іншых краінах і ўнутры Расіі не будуць Савецкай рэспубліцы страшныя».

Адразу ж пасля І Усерасійскага з'езда работніц пры ЦК РКП(б) і губернскіх камітэтах партыі былі арганізаваны камісіі

па агітацыі і прапагандзе сярод жанчын. На чале камісіі ЦК стаяла Інэса Арманд; прымала ўдзел у яе рабоце Н. К. Крупская. У 1919 годзе камісіі пры Цэнтральным Камітэце і на месцах былі рэарганізаваны ў самастойныя аддзелы работніц і сялян (жанаддзелы). Узначальвалі Аддзел работніц ЦК Інэса Арманд, А. М. Калантай, С. Н. Смідовіч, К. І. Нікалаева, а з 1924 па 1930 год партыя даручыла гэту работу мне.

Мільёны работніц і сялян прайшлі школу дэлегацкіх сходаў, створаных жанаддзеламі, авалодалі асновамі палітычных ведаў, многія ўступілі ў партыю, сталі актыўнай сілай у Саветах, навучыліся грамаце, пацягнуліся да ведаў.

У гады першых пяцігодак дэлегаткі ў чырвоных хустачках першымі станавіліся на самыя цяжкія ўчасткі, смела авалодалі мужчынскімі прафесіямі, станавіліся ўдарніцамі сацыялістычнага саборніцтва, вылучаліся партыяй на адказныя гаспадарчыя пасады. Іх рухалі наперад і наперад сіла вялікіх левінскіх ідэй, яго мудрыя парады, яго ўпэўненасць у тым, што пралетаркі сапраўдныя класавыя байцы, актыўныя будаўнікі камунізма.

Цяпер, азіраючыся на пройдзены шлях са ззяючай вяршыні пяцідзесяцігоддзя Кастрычніка, я шчаслівая, што бачу ажыццёўленні самыя прамяністыя мары нашага рэвалюцыйнага юнацтва.

Радзіма наша — магутная крэпасць сусветнага сацыялізма, надзея і аплот мільёнаў працоўных і прыгнечаных, якія змагаюцца за свабоду, мір, працвітанне.

Жанчына нашай краіны прымае роўны з мужчынам удзел у будаўніцтве камуністычнага грамадства, у кіраванні дзяржавай. Вялікія ідэі Леніна, яго заветы ажыццяўляюцца ў поўнай меры.

Слава Кастрычніку!

Заканчваем завочную экскурсію

ПРА ШТО ГАВОРАЦЬ МЕМАРЫЯЛЬНЫЯ ДОШКІ

Наша завочная экскурсія напярэдадні вялікага свята — 50-годдзя Кастрычніка — падыходзіць да канца. Мы з вамі, дарагія сябры, пабывалі ў Мінску, Гомелі, Віцебску, Брэсце, Гродна, Магілёве, Оршы, Бабруйску, гарадскім пасёлку Акцябрскім і многіх іншых месцах роднай рэспублікі, пазнаёміліся з выдатнымі мясцінамі, якія звязаны з памятнымі рэвалюцыйнымі падзеямі.

За час нашай завочнай экскурсіі ўзбагаціўся новымі мемарыяльнымі дошкамі Мінск. У памяць журналістаў-героў, якія загінулі на Айчынай вайне, устаноўлена Дошка гонару ў клубе работнікаў друку. І яшчэ дзве мемарыяльныя дошкі: у гонар адважных савецкіх разведчыкаў, якія дзейнічалі ў сталіцы Беларусі ў гады Вялікай Айчынай вайны. Смелыя разведчыкі на чале з афіцэрам Л. А. Барсуноўскім паведамлялі з Мінска важнейшыя звесткі па рацыі, аказваючы неадкладную дапамогу камандаванню Савецкай Арміі.

Адбылося ўрачыстае адкрыццё мемарыяльнай дошкі ў гонар сакратара падпольнага гаркома партыі Героя Савецкага Саюза Ісая Паўлавіча Казінца, які загінуў на баявым пасту ў часова акупіраваным Мінску. Дошка ўмацавана ў цяперашнім будынку гаркома партыі. А на будынку

Мінскага гарадскога Савета дэпутатаў працоўных паявіцца мемарыяльная дошка з загадам № 1, які быў выдадзены ў горадзе ў славы гістарычнага дня 25 кастрычніка (7 лістапада) 1917 г., калі, адначасова з Петраградам, улада ў нас назаўсёды перайшла ў рукі працоўных. Пра гэта коратка, ясна, выразна аб'яўляў загад № 1, развешаны 7 лістапада ва ўсіх ажыўленых месцах Мінска.

Новую мемарыяльную дошку можна ўбачыць на будынку ЦЭЦ-2 па Аранскай вуліцы. Энергетыкі адыгралі немалую ролю ў барацьбе супраць гітлераўцаў. Адзін за адным раздаваліся выбухі на мінскіх гарадскіх электрастанцыях у час акупацыі сталіцы фашыстамі. Гэтыя смелыя дыверсіі былі справай герояў-рабочых, інжынераў. Іх слаўныя подзвігі ўвекавечыла дошка ля ўваходу ў будынак ЦЭЦ-2.

У гады Вялікай Айчынай вайны шмат подзвігаў здзейснілі бесстрашныя рачнікі Дняпроўскай флатыліі. Яны вызвалілі Пінск, Петынаў і іншыя гарады Беларусі ад фашысцкіх акупантаў. У памяць пра гэта працоўныя Петынава ставяць у сваім парку манумент, прысвечаны слаўным дняпроўцам. На пастаменце будзе ўзвышацца скульптурная фігура героя-камандзіра тав. Чалага, які загінуў у баях за Савецкую Беларусь.

Мемарыяльныя дошкі, таблічкі з слаўнымі імёнамі, помнікі... Савецкія людзі свята шануюць памяць герояў, якія аддалі сваё жыццё ў барацьбе за Радзіму, за яе росквіт, свабоду і незалежнасць.

Я. САДОУСКІ

Алена БЛАГІНІНА,
руская паэтэса

Хлеб

На свеце я ўбачыла хлеба нямала:
Сялянка яго з добрай печы вымала,
Хрысцілася, клала на стол.

І цішком,
Ён там спачываў пад сівым палатном.

І моцна, і соладка пахла ў святліцы.
Хлеб грозным здаваўся, як бацькаў
пагляд:
Ні крошкі малой пакідаць не гадзіцца!
І лусту да рэшты ты з'есці быў рад.

На свеце я ўбачыла хлеба нямнога —
На грамы дзялілі так скупа, так строга!
І варам крутым запівалі яго,
Не хлебам — пайком называлі яго

І нават з саломай, з мякінай, з макухай
Здаваўся ён самым жаданым, святым.
І маткі ўздыхалі употай са скрухай,
Як хлеба таго не хапала малым...

На свеце сустрэла я хлеба разлівы —
Мяхі, бункеры, элеватары, нівы...

Ён золатам ліўся
І плыў ён ракой,
На гумнах ляжаў высачэзнай гарой.

Калі ж занябаны прыкмечу кавалак
У брудзе дарожным,
Пад пылам падножным, —
То першы душэўны парыў мой — падняць
І гэтае дзіва зямлі ўратаваць!

Сярод пісьменнікаў розных народаў ёсць нямала імёнаў жанчын, якія прысвяцілі
сваё жыццё літаратуры.

Рэдакцыя прапануе ўвазе чытачоў некалькі перакладаў вершаў жанчын-паэтэс,
якія жывуць у розных кутках Савецкага Саюза і з'яўляюцца нашымі шчырымі ся-
роўкамі.

Мірвары ДЫЛЬБАЗІ,
азербайджанская паэтэса

Мой Каспій

Ты напрацуешся як след
І ціха коціш хвалі ў свет.
То ўсхваляваны, як паэт,
Ты цяжка дыхаеш, мой Каспій.

Не, ты не дрэмлеш на баку!
Бяжыш насустрач маяку.
З агнямі роднага Баку
Пераклікаешся, мой Каспій.

Я чую хваль тваіх прыбой,
Ты — поўны сілы баявой.
З народам лёс з'яднаны твой.
Я рада за цябе, мой Каспій.

Ты, шчодры,
людзям скарб аддаў,
Які стагоддзямі хаваў:
Да чалавечых добрых спраў
Свой голас далучыў мой Каспій!

Рыва БАЛЯСНАЯ,
яўрэйская паэтэса

Мой сын- жартаўнік

(З цыкла вершаў «Дарослым аб дзецях»)

Слухай, сын,
кажу пры людзях:
Як з хлапцамі біцца будзеш,
Не захочаш злезці з плоту —
Не куплю штаноў і ботаў!
Патураць табе не стану:
Будзеш кепскім, неслухмяным, —
Я прадам цябе на рынку
І куплю сабе дзяўчынку.
— Хто ж дзяцей купляе! Мусіць,
Іх прыносіць белы бусел!
Я ж не морква, не бурак —
Не прадаць мяне ніяк,
Не пакласці на паліцу!
Але ўсё ж... Купі састрыцу,
І тады я, першым чынам,
Буду самым лепшым сынам!

Жывую цікавасць вы-
клікае новая мастацкая
кінааповесць «Соф'я Пя-
роўская» кінастудыі «Масфільм». Яе
стваральнікі — вядомыя
майстры савецкага кіно
сцэнарыст Яўгеній Габ-
рыловіч і рэжысёр Леў
Ариштам. У цэнтры апа-
вядання — чысты, цудоў-
ны вобраз юнай рэвалю-
цыянеркі Соф'і Пяроў-
скай, якая парвала са
сваім класам і стала на
бок народа. Яна была
адным з самых актыў-
ных членаў выканаўчага
камітэта «Народнай во-
лі» і непасрэднай удзель-
ніцай пакарання смерцю
Аляксандра II, рускага
цара.

У вобразе гераіні пры-
вобліваюць рэвалюцый-
ная страснасць, бязмеж-
ная адданасць ідэі слу-
жэння народу, барацьбе
з несправядлівасцю. У
гэтай кволай і ціхай з

выгляду дзяўчыне актры-
са маскоўскага тэатра
імя Ярмолавай Аляксанд-
ра Назарава раскрывае
велізарную маральную
сілу, паказвае складаны
шлях станаўлення харак-
тару гераіні: ад пакутлі-
вых пошукаў жыццёвага
шляху да рашучых і не-
пахісных дзеянняў.

На экране паўстануць
старонкі гераічнай гісто-
рыі «Народнай волі», мы
сустрэнемся з такімі
дзяўчамі гэтай арганіза-
цыі, як Жалыбаў, Кібаль-
чыч. Высокім драматыз-
мам напоўнены сцэны
чанання карэты з царом,
сцэны арышту і суда над
нарадавольцамі.

З вялікай цікавасцю
і хваляваннем будзе пра-
гледжана новая шырока-
экранная мастацкая кі-
накарціна «Мікалай Бау-
ман». Яе паставіў рэ-
жысёр Сямён Туману на

кінастудыі «Масфільм»
па свайму сцэнарыю,
напісанаму ў садружнас-
ці з Г. Капралавым.
У ролі Баумана зды-
маўся малады анцёр Ігар
Ледагораў.

Пяцідзесяцігоддзю Са-
вецкай улады прысвеча-
на і новая каляровая
шырокафарматная ма-
стацкая кінастужка «Жа-
лезны паток», створаная
рэжысёрам Яфімам Дзі-
ганам на кінастудыі
«Масфільм» па аднаймен-
наму рамана А. С. Сера-
фімовіча.

Галоўным героем філь-
ма, таксама як і рамана,
з'яўляецца народ. Велі-
зарныя масы сялян, на-
зацкай беднаты, «інша-
гародніх», рабочых, што
прымкнулі да чырвоных
часцей, адрэзаных дзяні-
кінцамі на Кубані, рушы-
лі разам з сем'ямі ў най-

цяжэйшы паход, каб
аб'яднацца з галоўнымі
сіламі рэвалюцыйных
войск на Паўночным Каў-
казе.

— Як і Серафімовіч, —
гаворыць Я. Дзіган, —
мы не ставілі сваёй за-
дачай паказаць гістарыч-
ную хроніку аб Таман-
скай арміі. Мы адбіралі
галоўныя, істотныя мо-
манты паходу, паколькі
галоўным для нас бы-
ло — перадаць дух эпохі,
стыль, характары, абагу-
леныя вобразы герояў
літаратурнага твора, рас-
крыўшы тым самым вы-
токі рэвалюцыйнага эн-
тузіазму народных мас,
іх гераічную стойкасць
і вернасць вялікай спра-
ве рэвалюцыі.

У галоўных ролях за-
няты акцёры Н. Аляк-
сееў, В. Іваноў, Л. Ку-
кулян, Н. Дзенісенка,
І. Мурзаева.

Р. КАПЛЯ

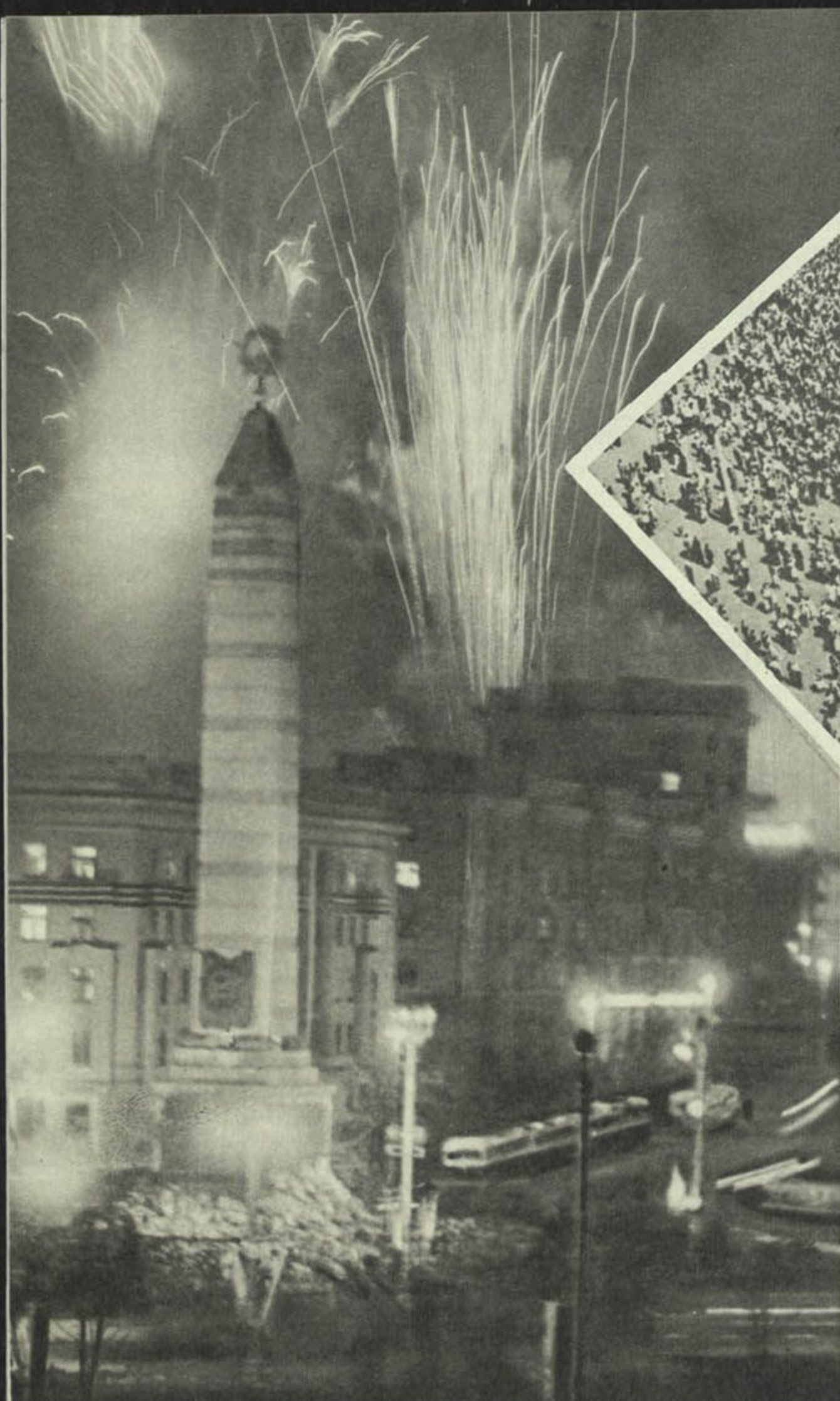
Кадр з кінафільма
«Соф'я Пяроўская».

ЭКРАН

Кадр з кінафільма
«Жалезны паток».

на нашей вуліцы СВЯТА

Палавіна веку! Колькі пройдзена дарог, якія ўзяты рубяжы... Цяжкі і слаўны час. І якія прыгожыя нашы народныя святы: салют Першаму, парад партызан, сустрэча першага героя-касманаўта Юрыя Гагарына, вясенні наш Першамай... А найпрыгажэйшае свята — слаўная гадавіна Кастрычніка.

СЛАВА ВАС ЗНОЙДЗЕ

Нарадзілася я ў вёсцы Сокалава ў 1939 годзе ў сям'і селяніна. У 1956 годзе скончыла сярэднюю школу і асталася працаваць у калгасе. У атэстаце ў мяне былі толькі «чатыры» і «пяць». Вы можаце спытаць, чаму я засталася ў калгасе? Адназначна адным словам цяжка. Усё гэта складалася гадамі. Я вельмі любіла і зараз люблю вёску. Жывучы ў вёсцы, з дзяцінства пачынаеш адчуваць і разумець прыгажосць прыроды, якая акружае цябе на кожным кроку.

...Пачатак вясны, растае снег, ручайнік бягуць... Колькі радасці дзецям! Яны пускаюць караблікі, будуць заставы. А як разальвецца рака! Я і раз-разам з мужам і дзецьмі заўсёды хаджу глядзець на разліў. Сядзеш дзе-небудзь на ўзгорку і глядзіш, як бурліць вада, як нясуцца льдзіны, наскокваючы адна на адну.

А хіба можна з чым-небудзь параўнаць цвіценне садоў? Хоць усю ноч гуляй па вуліцы і спаць не кладзіся! Калі я была малая, то любіла заходзіць у спелае жыта. Мне здавалася, быццам каласы шэпчаць, размаўляюць са мной.

Усё гэта і памагло мне выбраць дарогу ў жыцці.

Як радуецца душа, калі зойдзеш у калгасныя свірны, поўныя збожжа, і ты ведаеш, што тут ляжыць частачка і тваёй працы, бо ты селяў, вырошчваў і ўбіраў гэтае збожжа разам з іншымі.

Я люблю сваю вёску. Яна невялікая, усяго 70 дамоў. За апошнія гады яна вельмі змянілася. У кожным доме ёсць электрычнасць, дамы, крытыя шыферам. Вельмі шмат зеліны. У цэнтры вёскі стаіць клуб. Вечарамі, асабліва зімою, збіраюцца тут і маладыя, і старыя, хто тэлеперадачу паглядзець, хто часопісы і газеты пачытаць, хто ў шашні і шахматы пагуляе. Многія калгаснікі маюць свае тэлевізары і матацыклы. Жыццё стала больш заможнае.

У мінулым годзе і сёлета я працую звеннявой па вырошчванню льну. Работа гэта мне падабаецца. Летась звяно атрымала па 6,3 ц семі і валатка з гектара. Вырошчвалі 26 га льну. Думаю, што для пачатку гэта нядрэнны ўраджай. У юбілейным годзе ўраджай яшчэ лепшы.

У заключэнне свайго пісьма я хачу заклікаць нашу моладзь і выпускнікоў школ, каб яны заставаліся ў родных калгасах, не пагарджалі званнем хлебароба. Бо як можна не любіць зямлю, за якую нашы дзяды і бацькі змагаліся ў 1917 годзе, за якую змагаліся нашы бацькі, браты і сёстры ў гады Вялікай Айчыннай вайны! Многія з іх аддалі сваё жыццё за тое, каб мы з вамі спакойна маглі жыць і працаваць на гэтай зямлі. Дык няхай не засмучаюцца тыя выпускнікі, якія не прайшлі па конкурсу ў вышэйшыя навучальныя установы, няхай застаюцца працаваць у родных калгасах, саўгасах: усюды ж патрэбны маладыя рукі. Сумленна працуйце, і слава вас знойдзе.

М. ЦІТОВА,
дэпутат Вярхоўнага Савета СССР,
Калгас імя Святлова,
Горацкі раён.

Залатыя пярсцёнкі — сімвал
бясконцасці іх любові...

выклі да новых слоў, якімі цяпер могуць называць адзін аднаго, — муж, жонка.

А дома іх чакае іхняе свята, іхнія госці. З вёскі прыехала Сашава маці Настася Дзям'янаўна, даярка. У яе працавітая, у мазалях рукі. Гладка зачэсаныя, мяккія, як у сына, валасы. Сына яна гадала адна, муж нават не ведаў, што ў яго ёсць сын. І не яны вінаватыя ў гэтым. Перакруціла, перавярнула іх жыццё вайна...

Жылі яны ў Мінску, на Камароўцы. У першыя дні вайны ў іхні дом трапіла бомба. Муж прыйшоў і замест дома ўбачыў глыбокую варонку, на дне якой пачала прабівацца крынічка з чыстай прэрыстай вадой. А тут зноў трывога. Ён пайшоў і больш не вярнуўся. Так і не даведаўся, што жонка яго жывая, што ў тую страшную бамбёжку яна затрымалася на рабоце.

У жніўні ў чужых людзей, у чужой хаце, галодная і халодная, без медыцынскай дапамогі, яна нарадзіла сына. Не адхаяла б малага, не сядзела б сёння на вяселлі, калі б не яе маці, Сашава бабуля. Пеша за сотні кіламетраў прыйшла ў разбураны, акупіраваны фашыстамі Мінск шукаць дачку. І знайшла (бо гэта ж маці!) і забрала да сябе ў вёску. Там, на Крупшчыне, Саша вырас, скончыў дзесяцігодку. Адтуль пайшоў у армію, а потым у тэхнічнае вучылішча.

Практыку праходзіў на Мінскім аўтазаводзе. Майстар цэха Аляксандр Браніслававіч Вернікоўскі ўбачыў кемлівасць хлопца, сказаў яму:

— Скончыш вучылішча, прыходзь да нас у цэх. Возьмем.

У фармовачным цэху, дзе пачынаюць

ПАЗНАЁМІЛІСЯ яны на вяселлі ў вёсцы, у навагоднюю ноч. Яна прыехала з Мінска з сяброўкамі, ён — з сябрамі.

Раней казалі б — іх звёў лёс. А яны кажуць — шчаслівы выпадак.

Ёй здалося тады, што яна ведае яго ўсё жыццё. А ён падумаў, што такую дзяўчыну шукаў, бачыў у сваіх марах. І стала дзіўна кожнаму з іх, як яны маглі жыць не ведаючы адзін аднаго. І маглі ж не сустрэцца!

...І вось ён у парадным касцюме, падцягнуты, урачысты, вядзе яе ў белай сукенцы і возьме ў Дом шлюбу. Перад імі расчыняюць дзверы: адны, другія. Яны ўваходзяць у вялікі пакой пад гукі вясельнага маршу.

— Аляксандр Банковіч, вы добра падумалі, перш чым прыйсці сюды? — го-

лас Веры Міхайлаўны Бердашкевіч гучыць па-мацярынску строга.

— Так.

— Валянціна Юрэвіч, вы падумалі...

— Так.

Іх галасы ціхія ад хвалявання.

І няхай пройдзе многа, многа гадоў, — гэтыя ўрачыстыя хвіліны застануцца ў іх памяці назаўсёды: роспіс у кнізе грамадзянскіх актаў, залатыя пярсцёнкі, якія яны ўпершыню надзелі адзін аднаму, як сімвал бясконцасці іх любові; віншаванні дэпутата гарсавета, віншаванні сяброў. Потым банкетная зала, стрэлы шампанскага, звон крышталевых фужэраў і ў першы раз традыцыйнае «горка»...

Дамой яны едуць так, як гадзіну назад ехалі ў гэты чароўны палац. І не так. І ўжо зусім новыя адчуванні валодаюць імі. Яны яшчэ не прывыклі да іх, не пры-

Успомніла сваю маладосць...

Фота Генадзя Беліцкага

*Шчасця
вам!*

сваё жыццё машыны, Саша працуе і за раз.

І хоць нарадзіўся ён у такі грозны, суровы, страшны год, характар у яго мяккі і спакойны.

Валя — іншая. Яна — падобная на вясновы ручай бурны і імклівы. Можна таму, што нарадзілася ў сакавіку, калі ярка свяціла сонца, калі талыя воды збіраліся ў ручаі і мчаліся па палях, лугах, дарогах да рэк і азёр, перапаўняючы іх. Ажывала пасля зімы прырода, ажывала пасля вайны жыццё. Мінск, Беларусь ужо былі свабодныя. Вайна яшчэ бушавала недзе на захадзе, але, як раскаты далёкага грому, ужо была не так страшная. Вясна 1945 года... Праўда, гром, маланка вайны яшчэ кранулі, апяклі Валіну хату. Пад Кенігсбергам быў цяжка паранены бацька, Пётр Францавіч...

Цяпер ён сядзіць за вясельным сталом сваёй малодшай дачкі, інвалід Айчынай вайны.

А вяселле гудзіць, а вяселле спявае. Ды і як не спяваць: жэняцца дзеці вайны, пачатку яе і канца. Ля гасцей завіхаецца Соф'я Міхайлаўна, Валіна маці. Цэлы дзень, ды ці адзін, яна ў клопатах. Усё хочацца зрабіць найлепш, каб хаця ўсяго ўсім хапіла, каб хаця было добра ўсё. І яна стараецца. Бо зяць падабаецца ёй. У яе, маці, свая мерка — сур'ёзны хлопец. Такому можна даверыць дачку. І яе Валя — дзяўчына, што трэба. Адукацыю мае, слесар-зборшчык радыёапаратуры на радыёзаводзе. Зарабляюць абодва някепска, збіраюцца ўступаць у кааператыў, кватэру сваю будаваць. І вучыцца далей пойдучы, каб вышэйшую адукацыю атрымаць.

Яна ведае: усё гэта будзе, бо жывуць яны ў добры, шчаслівы час.

Хораша ёй робіцца ад такіх думак, лёгка на сэрцы.

А калі праводзіла іх у Дом шлюбу, па-

глядзела ўслед, як яны ідуць, маладыя, прыгожыя, — і сумна ёй стала на хвілінку і слязінка міжволі выкацілася з вачэй.

Ды якая руская маці не плача, калі дачка замуж ідзе! Так здаўна павялося ўжо.

Успомніла сваю маладосць і сваё вяселле. Не такое ўрачыстае і прыгожае яно было. Час быў іншы. 1934 год, год першых пяцігодак. Тады людзі менш за ўсё думалі пра сябе, не было часу, краіна была бедная. І яны стваралі яе багацце. А ўсё роўна не забудзе яна, як пайшлі з Пятром у ЗАГС, як віншавалі іх сябры за сціплым вясельным сталом. Ім было хораша тады. І не толькі тады. Жылі яны ў згодзе. А ўсё роўна хочацца ёй вельмі, каб жыццё яе дачкі было лепшае, шчаслівейшае.

Сталы ломяцца ад пачастункаў. А моладзь, заводская моладзь, больш цікавіцца суседзямі па сталу...

Побач са мной сядзіць хлопец з рыжаватым чубам. Майстар цэха, Анатоць. А насупраць дзяўчына — вочы гарэзлівыя, вясёлыя. Яны пазіраюць адзін на аднаго і ўвесь час смяюцца. Няхай смяюцца. А я хацела б, каб гэта сустрэча была і для іх шчаслівы выпадак...

Гудзіць вяселле. Адзін за адным раздаюцца тосты: пажаданні. А Валерый, сусед, узяў баян, расцягнуў мяхі і заспяваў песню, прыгожую песню пра маладых, якую склаў сам і, як падарунак, праспяваў нявесце і жаніху...

Госці крычаць «горка!» Маладыя — добрыя. Яны хочуць, каб усім, усяму свету было соладка, і цалуюцца, цалуюцца. Госці задаволены. Гарэлка — што мёд.

А праз колькі хвілін зноў раздаецца патрабавальнае «гор-р-ка!»

Валі і Сашу не горка. Наадварот. Іх віншуюць, ім жадаюць шчасця. А яны збянтэжаны ад гэтага самага шчасця, якое наляцела і закружыла іх, як віхур.

Галіна ВАСІЛЕЎСКАЯ

Эдзі АГНЯЦВЕТ

Вяселле ў Кастрычніку

Падарылі ім рабіны
Самыя каштоўныя рубіны.
Накапілі яблыні за лета
Цёплыя ранеты.

Надарылі і зямля, і неба
Самым смачным,
беларускім хлебам.
І бурштын армянскі, хмельны
На стала вясельным.

Узыходзіць Вега — шчасця зорка.
Жаніху з нявестай —
горка, горка!
Рассыпайце пацеркі, цымбалы,
Гарманіст,
Іграй з запалам!

...Маткі слёзы частыя ўціраюць,
Мо сваё юнацтва ўспамінаюць —
У зямлянках,
у сіроцых хатах,
Над магілаю салдата.

Госці, змоўкнем на адну хвіліну,
Памяць наша гаварыць павінна.
Дзеці,
беражыце мір на свеце!
Хай жа вашы будучыя дзеці
Вынаходзяць
атамныя дзівы
Толькі для жыцця,
для ўсіх шчаслівых!

Я хачу, каб вам было заўсёды
Светла ў свеце шчырасці і згоды.
Ломяцца сталы ад пачастункаў,
Звон ідзе ад звонкіх пацалункаў,
Бо Кастрычнік —
зручны, лепшы месяц
Для заручын
і вясельных песень!

Віншаванні родных, сяброў.

Цяпер яны — муж і жонка.

ХЛОПЧЫК І ЛЕНІН

С. МІРЭР

Мал. А. Парамонава.

У адзін з цёплых жнівеньскіх дзён 1921 года ў Горкі, дзе адпачываў у гэты час Уладзімір Ільіч, прыйшоў маленькі хлопчык з сяла Ям. Бачыць — ля вялікага дома стаіць чалавек. Хлопчык падышоў да яго:

— Дзядзечка, праўда, у гэтым доме Ленін жыве? Як мне хоцацца на Леніна паглядзець!

— Што ж, — ветліва сказаў чалавек, — я і ёсць Ленін.

Хлопчык не паверыў, засмяяўся:

— Які ж ты Ленін? Ленін, напэўна, у шаўровых ботах, а ты ў тапачках. Сам падумаў — хіба так стане апранацца Ленін? Не, ты не Ленін!

Чалавек усміхаецца. А хлопчык настойвае:

— Ты, відаць, сам прыйшоў да Леніна. Я ведаю — ты чакаеш яго, а яму з табой няма калі размаўляць. Ён заняты!

У гэты час выйшла з вялікага дома жанчына і гаворыць:

— Уладзімір Ільіч, холадна стала, хай бы вы ў дом зайшлі! Уладзімір Ільіч паляпаў хлопчыка па плячы:

— Ну, сябар, а табе ці не час дадому?

Уладзімір Ільіч пайшоў да сябе, а хлопчык астаўся сядзець на траве каля дома. Сядзіць і думае: «А можа, гэта сапраўды быў Ленін?»

Праз некаторы час жанчына зноў выйшла з дома:

— Ты ўсё яшчэ тут, малыш?

— Тут!

— Ідзі дадому, бо позна.

— Не, я не пайду дадому. Я хачу на Леніна паглядзець!

— Ты ж бачыў яго! Гэта ж ён з табой размаўляў.

— А я не ведаў, што гэта Ленін, і дрэнна глядзеў!

— Ідзі, ідзі дадому, ужо цёмна. Мама, напэўна, непакоіцца. У другі раз прыйдзеш.

Хлопчык падняўся і пабег да сябе ў сяло Ям. Расказаў таварышам, што толькі што бачыў Леніна і быў Ленін у сіняй сацінавай кашулі і звычайных тапачках.

На другі дзень у тую ж прыкладна гадзіну ля варот вялікага дома ў Горках стаяла трое дзяцей з сяла Ям. Сярод іх быў і

гой басаногі хлопчык, які ўчора пазнаёміўся з Леніным. Яны прыйшлі цяпер ужо ўтраіх, каб пабачыць Леніна і разглядзець яго як мага лепш. Але жанчына, якая ўчора ўгаварвала хлопчыка ісці дадому, сказала:

— У Леніна закончыўся адпачынак, і ён паехаў у Крэмль працаваць. Калі зноў прыедзе ў Горкі — прыходзьце.

Засмуціліся хлопчыкі. Ужо калі тут ім не ўдалося пабачыць Леніна, то ў Крэмль іх хіба пусцяць!

Вельмі засмуціліся дзеці. Яны выйшлі на дарогу і доўга глядзелі ў той бок, куды, як ім сказала жанчына, паехаў Уладзімір Ільіч.

ГРЫБЫ

Ішла бабулька з грыбамі з лесу. Сустрэў яе Уладзімір Ільіч і пытае:

— Бабуля, ці добрыя грыбы?

— Нікуды не вартыя, мілы. Бывалача, за гадзіну цэлы кошык назбіраю. А тут хадзіла, хадзіла, толькі і трапляюцца мухаморы ды паганкі. І хаця б адзін баравік!

Бабуля паказала на дно кошыка — там ляжала некалькі зморшчаных грыбочкаў:

— Вось, мілы, і ўся мая здабыча. Адны сыраежкі, ды якія маленькія! А вінаваты ва ўсім бальшавікі. Панаехалі сюды, вось і перасталі расці грыбы.

— Дык зусім і перасталі расці? — пытае, усміхаючыся, Ленін.

— Так, бацюхна.
— Праз бальшавікоў, кажаце?
— Праз іх, бязбожнікаў, праз іх!
— Як жа гэта так, бабуля, бальшавікі не даюць грыбам расці?

— А я і сама не ведаю, бацюхна. Толькі чула — богу яны не моляцца. Бог вось і разгневаўся.

У гэты час пачуліся звонкія галасы дзяцей — з-за кустоў выйшлі два падлеткі: адзін босы, у белай кашулі, без пояса, другі ў вялікіх бацькавых ботах і без кашулі. У руках у абодвух папоўнаму кошыку грыбоў — і ўсё баравікі, вялікія ды крамяныя.

Паказваюць дзеці Ільічу грыбы і хваляцца:
— Вунь колькі сабралі! І зусім недалёка. Побач тут, у лесе.

— Ну вось, бабуля! — усклікнуў Уладзімір Ільіч. — Вы кажаце, бальшавікі вінаваты, што грыбы перасталі расці, а яны вунь як растуць!

ДЛЯ ВАС, ЖАНЧЫНЫ,

выдаецца ў рэспубліцы часопіс „РАБОТНІЦА І СЯЛЯНКА“

Часопіс разлічаны на шырокі круг чытачоў. На яго старонках друкуюцца нарысы аб перадавых жанчынах рэспублікі, артыкулы аб міжнародным жаночым руху, змяшчаюцца апавяданні, вершы, песні, заўсёды — старонка для дзяцей.

У кожным нумары — парада ўрача, педагога, кулінара, моды сезона.

Часопіс ілюстраваны, змяшчаецца шмат фотаздымкаў.

Да кожнага нумара даецца бясплатны дадатак

з выкрайкамі ў натуральную велічыню, з парадкамі па вязанню, вышыўцы, касметыцы.

Дарагія жанчыны!

Выпісвайце і чытайце часопіс «Работніца і сялянка».

Раім аформіць падпіску адразу на год, гэта гарантуе вам своєчасовае атрыманне часопіса.

Падпісная цана 1 рубель 80 капеек на год, 90 капеек на 6 месяцаў, 15 капеек на 1 месяц.

Рэдкалегія.

ЧАЙНВОРД

1. Беларускі савецкі паэт. 2. Пладовае насаджэнне. 3. Род літаратурнага твора. 4. Галоўная артэрыя вялікага круга кровазвароту. 5. Частка оперы. 6. Двухскладовая вершаваная стапа з націскам на другім складзе. 7. Род літаратурнага сатырычнага твора. 8. Чалавек моцнага целаскладу. 9. Лінія, якая ўказвае шлях руху або падоўжную вось дарогі. 10. Архітэктурнае збудаванне дугападобнай формы. 11. Шчыпковы музычны інструмент. 12. Пахучае рэчыва. 13. Травяністая расліна сямейства ароідных. 14. Вялікі літаратурны твор. 15. Нясенне вайскавай службы. 16. Музычны інструмент. 17. Закончаная частка драматычнага твора. 18. Састаўная частка доказу. 19. Спартыўны прыбор. 20. Аўтар драматычнага твора. 21. Перыядычнае выданне. 22. Музычны тэрмін. 23. Няродны бацька. 24. Грашовая адзінка ў Германіі. 25. Ядавітае насякомае. 26. Вялікі каленты ў музыкантаў. 27. Каштоўны камень. 28. Музычная літара. 29. Тонкая, узорыстая вязка. 30. Базар. 31. Машына для трамбавання грунту. 32. Награвальная прылада. 33. Старана свету. 34. Пажыўны прадукт з фрунтаў і ягад. 35. Нетрывалая папулярнасць. 36. Каштоўны камень. 37. Рым руху. 38. Норма аплаты. 39. Нізкі дзіцячы пеўчы голас. 40. Месца для абмалоту збожжжа. 41. Нямецкі філосаф. 42. Высокі мужчынскі голас. 43. Граматычны тэрмін. 44. Ант вышэйшых органаў дзяржаўнай улады.

Калі ўсе словы адгаданы правільна, то ў крузе, пачынаючы ад стрэлкі, можна будзе прачытаць словы Уладзіміра Ільіча Леніна: «Мастацтва належыць народу».

Склаў В. САВІЧ.

АДКАЗЫ НА ЧАЙНВОРД «ГЛОБУС»,
змешчаны ў № 9

1. Нёман. 2. Нява. 3. Абакан. 4. Нальчык. 5. Кастрама. 6. Арктыка. 7. Аляска. 8. Ангара. 9. Ангола. 10. Аман. 11. Ніл. 12. Лена. 13. Адэн. 14. Нарач. 15. Чад. 16. Днепр. 17. Рэймс. 18. Сахара. 19. Алжыр. 20. Рур. 21. Рым. 22. Маас. 23. Сеул. 24. Ліён. 25. Наманган.

ТЛУМАЧЭННІ ДА МАДЭЛЯУ,
ЗМЕШЧАНЫХ НА 4-Й СТАРОНЦЫ ВОКЛАДКІ

1. Элегантны камплект — аднакаляровы шарсцяны касцюм і блузка. Жакет высока прыталены, спадніца злёгку раскошаная. Каўнер і шапачка з футра.

2. Для ўрачыстага выпадку добра пасуе сукенка-цюнік з шарсцянога крэпу.

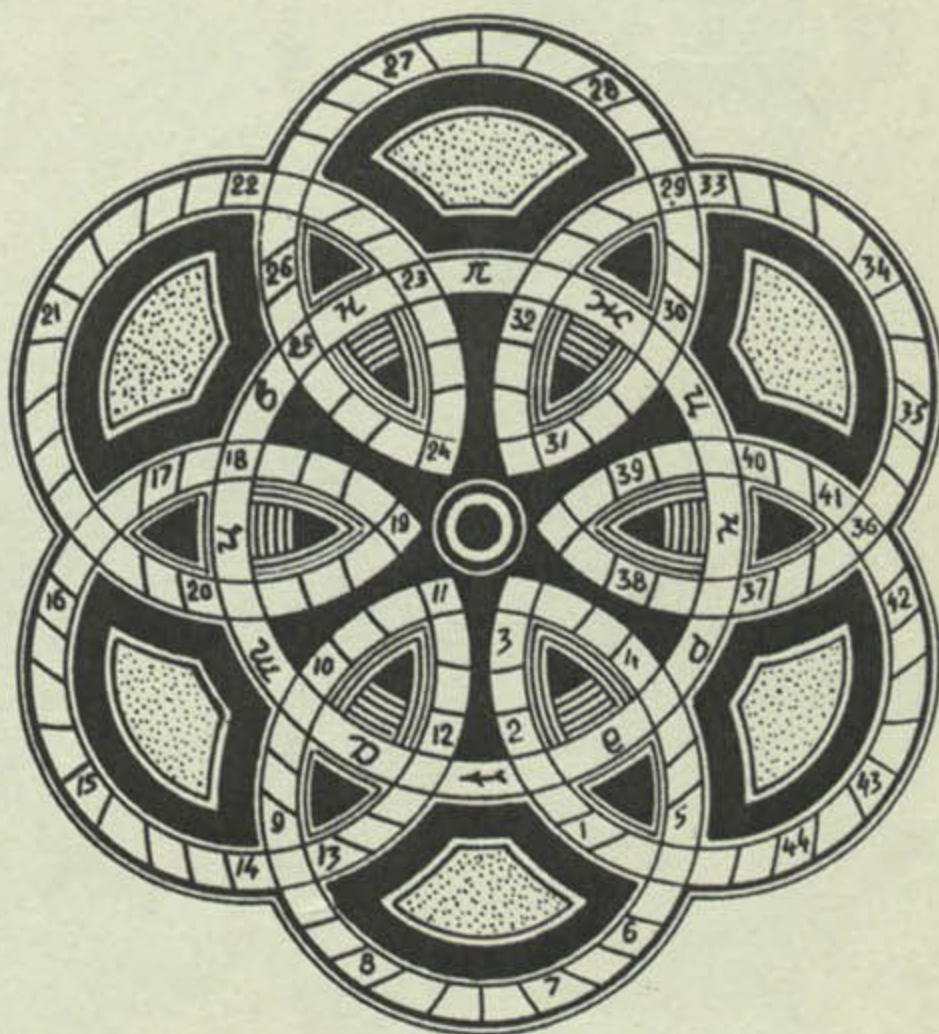
3. Спадніца і блузка для дзяўчынкі дашкольніцы. Спадніца са шчыльнай шарсцяной тканіны, з шырокім поясам і шлейкамі з яркімі кветкамі, якія асвятляюць убранне. Спадніца раскошаная, у зборку.

4. Камплект для хлопчыка — прамы піжмак з гладкай тканіны і штаны з вельвету. Перад піжмака аздоблен аднакаляровай бейкай. Дэкаратыўная строчка падкрэслівае востры выраз і высока прышытыя нішэні.

5. Блузка спартыўнага крою. Рукавы з адваротамі, каўнер прымацаваны да полачак гузікамі. Гальштук з набіўнай тканіны.

6. Выхадная сукенка з бліскучай парчовай тканіны для стройнай маладой жанчыны.

7. Камбінаваная сукенка-касцюм з тканіны двух колераў. Дапаўняецца шапачкай з тканіны асноўнага колеру.

Галоўны рэдактар А. П. УС. Рэдакцыйная калегія:
М. Н. БАРСТОК, А. С. ВАСІЛЕВІЧ, Т. Ц. ДЗМІТРЫЕ-
ВА, М. А. ЖЫДОВІЧ, Р. У. КУДРЭВІЧ, М. М. ТУР,
В. І. ФІЛПАВА, В. А. ЧАРНЯЎСКАЯ.

Мастацкае афармленне Ю. Пучынскага.
Тэхнічны рэдактар І. А. Цылаў. Карэктар В. І. Асіпенка.

АТ 03235, Журнал «Работница и крестьянка»
на беларусском языке. Издание ЦК КП Белоруссии.

Здадзена ў набор 8/IX-67 г. Падп. да друку 2/X-67 г.
Друк. арк. 5,5. Аўт. арк. 7,3.
Папера 60×90%. Адрас рэдакцыі: Мінск, Ленінскі праспект, 77.

Тэлефоны: галоўнага рэдактара — 6-17-51, адказн. сакратара,
аддзела прамысловасці — 6-38-14, аддзелаў сельскай гаспадаркі
і культуры — 6-38-24.

Друкарня выдавецтва «Звязда», Мінск. Цана 15 кап.
Дадатак — выкрайка. Тыраж 240791 экз. Зак. 439.

Мінск: Звязда
Беларусь

1

2

Цена 15 кап.

8000000 198 1283
+ ПРИЛ.

3

4

5

6

7